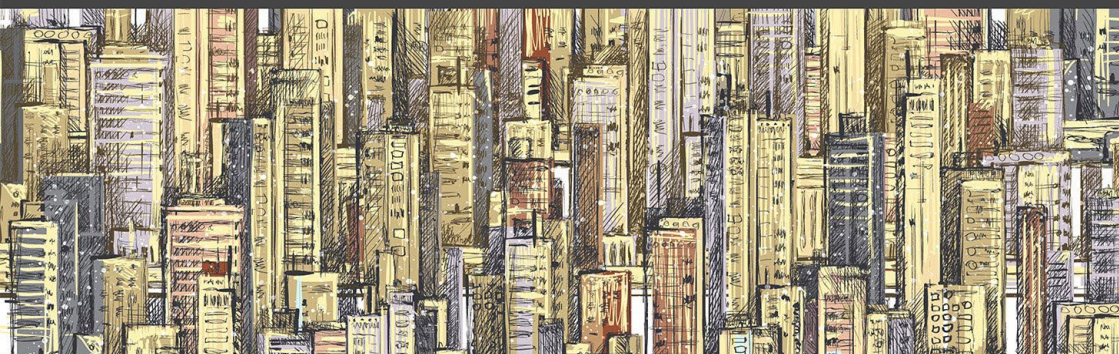

EVROPA JE JAKO ŽIDLE THONET,
AMERIKA JE PRAVÝ ÚHEL

Sylva Fischerová

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Evropa je jako židle Thonet,
Amerika je pravý úhel

Sylva Fischerová

Znění tohoto textu vychází z díla [Evropa je jako židle Thonet, Amerika je pravý úhel](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Druhé město v Brně v roce 2012. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Sylva Fischerová: Evropa je jako židle Thonet, Amerika je pravý úhel), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyžívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 29. 11. 2019.

Evropa je jako židle Thonet, kulatá, zakroužená, vracející se do sebe, její dokonce dvojí vykroužené opěradlo, menší a větší, o které se opírám, když toto píšu. Oproti tomu je Amerika pravý úhel: roh vede za roh, domy jsou tu čtvercové nebo obdélníkové, malé, velké, větší, menší čtverce a obdélníky, až na výjimky žádné kupole, žádné baňky na vánoční stromeček; leda rovné čáry, úhlopříčky protínající ty čtverce: všudypřítomná požární schodiště.

I kostky ledu, které ti přinesou ve džbánu s vodou, jakmile dosedneš do první restaurace, jsou sycené pravým úhlem jako club soda bublinkami: jsou pravoúhlé.

Amerika je pravý úhel, right angle.

Možná proto má ráda jednoduché otázky, jednoduché odpovědi: EASY QUESTIONS, EASY ANSWERS. Q and A.

My zakroucení Evropané!

Jenomže právě od nás sem přišli. Aby opustili složitost? Aby našli jednoduchost? –

IT'S NOT THAT EASY.

Jaké právo, a na jaké výsady zakládá psaní? Sama skutečnost, že něco píšeš – nutně ovšem něco, co tu ještě nebylo, jinak to nemá žádné oprávnění; snad tedy jde o to vynést něco z hlubiny, nějakého podivného podmořského tvora, který bydlí v hloubi jeskyně; nebo stinku, která se ukrývá na temných místech; tedy vědomí své oškřivenosti a slabosti – nebo snad, v řídkých chvílích, vyvolenosti, půvabu a síly? Síly uvidět neviděné korespondence, zasuté detaily? Nejedná se ale potom o něco, co mělo z mnoha důvodů zůstat skryto? Je ten, kdo spisuje a sepisuje, tedy sepisovatel, objevitel a dobrodruh, nebo jenom striptér a starý sprosták?

Nebylo by třeba o tom zde psát, ale jsem tady, na Novém kontinentu, v Novém světě proto, že píšu: zmnožuju slova. Slovy budu hovořit o slovech, slovy a na slova se mě budou ptát, opakovaně, třebaže v cizím jazyce.

Vykládám před odjezdem Andrewovi, svému tutorovi: BUT STILL, YOU KNOW, ALL THE TIME I ONLY SPEAK IN SUBSTITUTES. I AM NOT ABLE TO FIND THE RIGHT WORDS.

Tváří se překvapeně, mé substitutes, mé náhražky vypadají na první pohled tak přirozeně! – Napadá mě v tu chvíli strašná myšlenka, že totéž se děje i s jazykem jako takovým: jazyk je jenom opis skutečné řeči, kterou neznáme – a protože neznáme správná slova, vyjadřujeme se v opisech. Tato myšlenka ale předpokládá, že správná slova SKUTEČNĚ NĚJAK JSOU; což je nevykazatelné. Wittgenstein naopak, zdá se, tvrdí, že žádný takový skutečný jazyk není.

Ale myslet si podle Bible, že opravdu někdy byl a že jen vinou lidské pýchy došlo k jeho změnění a náhražce těmi podivnými dialekty opisujícími zvyky našich různých národních species, těch nabobtnalých indiánských kmenů, je stejně dobře možné. Osoby, které se procházely rajskou zahradou, s námi nemají mnoho společného – možná méně než my s luskounem.

Nový svět! Museli ho tak vidět, i když ho očekávali a vyhlíželi po celé dlouhé dny z košů svých lodí, museli ho vidět s obrovskou úlevou i překvapením zároveň. Jako člověk 21. století, který nastoupí na transatlantický let a nejprve je uchvácen ledovou Arktidou, viděnou z výšky, nakupenina bělí a modře, podivné zátoky, kudrnaté tvary, Mandelbrotovy fraktály tisíckrát zmnožené a zmutované vedle sebe, lesklý zářící led, něco odjinud, co nám nepatří, do čeho nemůžeme –

– HOW IS IT POSSIBLE TO LIVE IN SUCH A BEAUTY? zeptal se jeden z amerických expats, když spolu s ostatními expats seděl na

začátku devadesátých let minulého století, v době největší invaze expats do Prahy, na Žofíně u Vltavy a díval se, jak nad Pražským hradem zapadá slunce.

V Praze to ale možné je, je možné žít v této gotikobarokní turistické kráse nasvícené řekou, ale tam v Arktidě to možné není, tam nežije nikdo.

A po koncertu nezemské geometrie přichází modrý oceán, představení skončilo a tohle je opona, protože nic víc už nemůže být. V tuto chvíli nutného, logického konce – vše skončilo a nic nového už nebude – se objeví první kus nové pevniny.

New World! Skutečně celý nový svět, ne ostrov, ne kontinent.

A jak jím byli oslněni! Jak vypisovali jeho divy, jeho úžasnosti!

Admirál píše králi:

*Všechno to bylo nesmírně
krásné, tráva jako v Andalusii
v měsíci dubnu a ptactva tolik a tak
přenádherného, že nelze
vypovědět – ale já přesto
spěchal dál
hledat zlato pro Jejich Veličenstva.*

*Vaše Výsosti ať mi věří, že tato země je nejúrodnější, nejmírnější
a nejlepší na světě.*

*Viděl jsem tam mnoho stromů velmi se lišících od našich, a mnohé
z nich mají větve různého druhu, ač rostou na stejném kmeni, a kromě
toho rozmanité výhonky, což je věc nejpodivnější na světě. Například
jedna větev má listí jako rákos, jiná jako lentišek. Ryby jsou zde tak
rozdílné od našich, že člověk žasne.*

A až se získá všechno to zlato, bude možné uspořádat výpravu, která do tří let dobude zpět svatý hrob a umožní šířit evangelium po celém všehomíru, jehož tvar je konečně odhalen:

Svět má tvar hrušky či ženského řadra s bradavkou ve středu, na jejímž místě je umístěn ráj, napsal Kryštof Kolumbus poté, co veplul do ústí řeky Orinoko.

Proto tu také roste ovoce, které jedli Adam s Evou v ráji: maracuja. A zachoval se i pozůstatek rajského jazyka, třebaže zkomolený: řeč papoušků...

Ano, je tu jiná květenu a jiná zvířena a jiné povětrí. První ze všeho je ale dojem rozlehlosti a prostoru: tady je konečně místo. Tady je kam jít, kam se vydat. Tady je možné se konečně zhluboka nadechnout. Zatímco zakroužená židle Thonet se vrací do sebe, pravý úhel se vydává do nekonečna a v něm končí.

Ale to ovzduší! Co to v něm jenom je za čerstvost! A proč se tu tak mění počasí, ze dne na den, z rána do odpoledne, ze státu do státu! Divoké povětrí!

SPRING AND ALL! tak píše básník, tak volá básnická ikona Ameriky William Carlos Williams, pediatr, který porodil víc než tisíc dětí a založil moderní americkou poezii po Whitmanovi.

Mám lekce ve zdejší flóře a fauně: nejprve v Ohio jsou mi představeni neznámí ptáci:

robin

grackle

canadian goose, kanadská husa,

a krásný červený kardinál, vznešený pták.

Silnice je vroubena přejetými mrtvými rakúny. Cestou z Clevelandu do Ann Arbor napočítám sedm mrtvých rakúnů, po nich přijde sedm mrtvých jelenů, deers. A až mineme sedmého mrtvého jelena, uvidím v zelené prázdné krajině bílý dům s obrovským

nápisem NAILS, to mi řekněte, kdo tady uprostřed Michiganu si jen tak prodává hřebíky?

Příroda tu není od města a od lidských sídel oddělena zdaleka tak silně jako v Evropě. Veverky poskakují všude – jen v lese, kam půjdu dvakrát pozorovat květiny s mými americkými hostitelkami, je neuvidím.

Státy, jako v dětské encyklopedii, mají svá oficiální zvířata, oficiální ptáky (cardinal je oficiální pták státu Ohio), oficiální květiny, oficiální hesla, ba dokonce i ofiko zkameněliny! Ofiko zkamenělina státu Ohio je trilobit a ofiko divokou květinou státu Ohio je white trillium, krásná květina, kterou budeme hledat s Diane v lesích u Vermillion River: překrásné bílé květy, bude mi vyprávět o svém dětství, kdy chodívala sbírat tyhle bílé květy, já budu vyprávět o svém dětství, kdy jsem vždycky na jaře vyběhla k potoku na chalupě hned po příjezdu z města, abych zjistila, jestli už rozkvetly sasanky. SASANKA, budu opakovat české slovo snad perského původu, slovo znamenající lilii, súsán, vedle obrovských divokých cabbages (skutečně vypadají jako kapusta), vedle blatouchů (BUTTERCUP) a pryskyřníků (KINGCUP nebo MARIGOLD) a konvalinek (LILY-OF-THE-VALLEY) a vedle úžasné květiny jménem JACK-IN-THE-PULPIT, vážně to vypadá jako nějaký Jack v kabátku nebo kazajce, co udělal tento Jack? a fascinována budu zírat na rostlinu jménem MAY-APPLE, májové jablko, vypadá jako malá zelená palma, ale kvete až v máji, to už neuvidím. Zato až v Iowě pojedou autem s Melvinem Holubářem, jednaosmdesátiletým mužem, kolem celé kolonie may-apples, nebude je znát, nikdy si té rostliny nevšiml, za celých jednaosmdesát let svého života stráveného v Iowě. LOOK, IT'S A MAY-APPLE, budu říkat jeho ženě, šťastná, že jsem se naučila rozpoznat i pojmenovat novou květinu, I'VE NEVER SEEN IT BEFORE, řekne Melvin a pravý úhel se zase o kus rozevře, možná už není pravý, možná se nafoukl a poslal na druhý konec kontinentu, tam, kde rostou jiné květiny a kde státy

mají jiné rostliny i jiná zvířata ve svém znaku – poslal tam kolonii májových jablek těsně před květem,

SPRING AND ALL!

Jména jsou většinou indiánská. Ohio, Michigan, Nebraska, Utah. V Kansas City, když budu jíst báječné shrimpsy s grilovanou zeleninou, bude Jeannie, přítelkyně Waynea, spisovatele a mého kansaskeho hostitele, vyprávět nad svou porcí zeleniny, že teprve nedávno zjistila, že mezi předky jejího otce byl taky Indián z kmene Mikmaků.

WERE YOU GLAD WHEN YOU LEARNED ABOUT IT? zeptám se, YES, I WAS, odpoví,

ZNÁM KMEN MIKMAKŮ, řeknu, ZNÁM NĚKTERÉ JEJICH PŘÍBĚHY,

a všichni jsou udiveni, nikdo z nich, shromážděných v Kansasu nad grilovanou zeleninou a masem, nezná kmen Mikmaků ani jejich příběhy, jen já z Evropy zakroužené do sebe znám a mám v nesmírné oblibě příběh o Neviditelném a dívce s popálenou tváří a ohořelými vlasy, dívka, která jediná je s to spatřit Neviditelného. Všechny ostatní dívky ze vsi – včetně jejích sester – tvrdí, že ho vidí, protože ho chtějí za muže, a všechny si vymýšlejí: říkají, jak je oblečený, co nosí s sebou – ale nevidí ho žádná. A ošklivá znetvořená dívka, kterou znetvořily vlastní sestry, jde do lesa, sloupá ze stromů pláty březové kůry a udělá si z nich šaty, protože jiné nemá, a vydá se za sestrou Neviditelného.

Z čeho je šňůra na jeho smyku? zeptá se sestra, když její bratr vystupuje z moře, a dívka řekne: Je to duha.

A co je tětíva na jeho luku, sestřičko?

Tětíva je Cesta duchů, Mléčná dráha, řekne dívka.

Ty ho opravdu vidíš! vykřikne sestra a odvede dívku do stanu a vykoupe ji a v tu chvíli všechny jizvy z její tváře i z těla zmizí, a když vejde do stanu bratr, Neviditelný, dívka řekne: On je tak nádherný!

a on řekne dívce:
Wajulkus! Tak jsme se našli.

Oproti 25 miliónům Indiánů v Mexiku před conquistou jich zbyde 1 milión po conquistě.

Neudivují mě příliš chyby a pošetilosti, s nimiž se člověk setkává u domorodců v této zemi, protože Španělé, kteří tu žijí, a ještě více ti, kteří se tu narodili, získávají rovněž tyto špatné sklony. Myslím, že vinno je podnebí nebo postavení hvězd v této zemi.

Skupina mladých lidí – studentů stojí kolem mě před restaurací, do které se chystáme vejít, ostatně jsme ve městě plném studentů, je to Ann Arbor, město pojmenované po ženě a po stromu, vyučující vybídne studenty, aby se každý představil, a oni poslušně začnou, řeknou vždy své jméno, které okamžitě zapomenu, a potom:

I'M A POET.

I'M A POET.

I'M A POET.

Věta, kterou jsem nikdy nevyslovila v žádném jazyce. Ale nic jim na to neřeknu, jsou milí a večere je skvělá, objednala jsem si kuře v pepřovém kabátku a je ho tolik, že ho nemůžu sníst, navíc stále v údivu nad papírkem s mým jménem, který mě očekával na stole, neboť toto je večere na mou počest, na počest nevýznamné osoby z jedné malé země z jednoho malého kontinentu, která už od dětství píše básně.

Co ale nejvíc mi vadí, říká tato nevýznamná osoba a dožvýchává kus kuřete v pepřovém kabátku, že tady se všichni tváří, jako by básníci z východní Evropy věděli něco, co vy Američani nevíte, to přece není pravda!

Všichni to opakují, ale není to pravda, souhlasím, říká Benjamin, Žid původem z východní Evropy, mluví krásnou angličtinou, které

bez potíží rozumím, a taky mu to řeknu, opáčí: „To proto, že jsem dítě vychované televizí, mám výslovnost televizních hlasatelů, protože rodiče vydělávali peníze a neměli na mě čas.“

Nic jim neřeknu, těm dvacetiletým básníkům, těm I'M A POETS, ale den nato uprostřed Iowy budu říkat jiným potenciálním básníkům:

Robert Frost, americký básník, řekl:

TO SAY „I'M A POET“ MEANS TO SAY: „I'M A GOOD MAN.“

V Praze, uprostřed zatočené židle Thonet, to ale někdo viděl jinak:

„Vy jste hrozný zbabělec, Ratengifte!“

„To proto, že jsem básník, milostivá slečno.“

Evropa! Amerika! Když se jdu projít večerním městem Ann Arbor, mám pocit, že jsem v Berlíně: stejné klasicistní domy, stejná podivně nabubřelá sloupová architektura, tam prušácká monarchie, tady monarchie univerzity, „Všichni jsou tam pořád tak politicky korektní! Hrozná nuda se s nima bavit!“ řekne mi Wayne na oregonské stezce, na rozhraní mezi Kansasem a Missouri, vedle makety přistěhovaleckého vozu, na jakém všichni ti Prušáci Poláci Taliáni Slováci Irové sem na západ přitáhli. Tady, v Ann Arbor, ale stojím tváří v tvář bujícímu vzdělání i s továrním komínem uprostřed celého sídla, někdo do toho přece musí pumpovat energii, samo na sebe to nejede, všechna ta sloupořadí, vznešená okna, žuly a mramory, všudypřítomné žluté autobusy musí být poháněny ustavičnou silou, udržovací parní silou Verneova ocelového města: ocelově výkonné továrny na vzdělání, které recykluje a reprodukuje samo sebe v knihách reagujících na knihy, rozměňujících knihy, to jsou kordové zápasy, moučné kartelové zápisy akademiků pořád dokola... A do toho všude narcisy, žluté narcisy, daffodils napájené z vlhké půdy. Když se jdu projít ráno, najdu zmenšený Oxford: budovu právnické fakulty. Celá Evropa se sem dá přenést, mohu ji tady postavit

znovu – tvary jsou přece k mání, veřejně přístupné a kdykoli opakovatelné, není na to žádné copyright, žádné copyright na gotickou katedrálu, na barokní zatočený sloup, na prosklené okno. Všechno je available, vykľenu je tedy znovu na tomto místě, přivěším na ně břechťan a nechám po něm lézt veverka jako ozvláštnění místního koloritu: architektonická figura přesazená do zeleně. Tady, v Ann Arbor, uvidím dokonalou AKADEMICKOU VEVERKU, nejtlustší veverka tohoto kontinentu, jak v poloze hlavou dolů a ocasem nahoru setrvává na stromě s hubou otevřenou ve výšce, kde má člověk ruce, a čeká, až jí někdo z kolemjdoucích studentů nebo akademiků dá do té rozevřené tlusté tlamy snack.

Benjamin přesazený sem kdysi dávno z Evropy jezdí každé léto do Polska, sedí tam v Krakově v kavárnách Stará a Nová provincie, ve kterých jsem seděla minulé léto, pod portrétem básníka Zagajewského, a někdy i s ním. Básníci z východní Evropy, ze staronové provincie, vědí něco, co my Američani nevíme...

*Somehow
it seems to destroy us*

Něco nás ničí, ano ale co to je, tady v Ann Arbor i v Krakově, něco nás nějak ničí, říká básník a moc mu to nejde

*as if the earth under our feet
were
an excrement of some sky*

Ale to by snad ještě byl dobrý scénář, kdyby to jenom padalo z nebe, něco nás ničí hlouběji a z hlubiny a v hlubině, osten, hrot, pomalý rez času
používání

ne používání, ale zrady
snad zrady druhého, spíše však
zrady na sobě,
kdo
ji způsobil, kdo za to může?
nebo je to jen věčné vědomí konce, svědomí konce? špatného za-
čátku, a jiný nebude?

Svět zaplněný jmény, místy, významy, takže není
místo,
vše přesazeno převrstveno,
svět
zasemeněný symboly, sám
symbol? znak
přelakovaný, převařený a
provařený,
jehož označované
je vždycky za rohem
v rybím
mlčení dějin, jaké
Já? jaké kde?
kde jinde než doma

– ale možná jinde než doma, možná že odjinud je líp vidět, i když
jsme si všechno přivezli s sebou a doma nezůstalo nic, o čem jsme
nevěděli, ne bylo to jako v pohádce, celý ten náklad je tu se mnou.
SPRING AND ALL! volá americký básník a pokračuje:

*They enter the new world naked,
cold, uncertain of all
save that they enter. All about them
the cold, familiar wind –*

Římská zkušenost je především zkušeností prostoru. Svět je nahlížen z hlediska subjektu tíhnoucího kupředu, který zapomíná to, co je za ním. Být Římanem znamená zakoušet staré jako nové a jako to, co se obnovuje svým přesazením do nové půdy, přesazením, které činí staré principem nového rozvoje. Zkušenost začátku jako znovu-zачátku je zkušeností římskou.

„Římskost“ Spojených států amerických se zakládá na přesazení (znovu-založení) a na touze nastolit „novus ordo saeculorum“, nový světový řád, jak tvrdí nápis na rubu státní pečeti USA a na jednodolarové bankovce. Druhým nápisem tamtéž je „annuit coeptis“, což doslovně přeloženo znamená „(On) schválil (námi) započaté“. Toto heslo je odvozeno z Vergiliova eposu Aeneis: „Jupiter omnipotens, audacibus annue coeptis.“ („Všemocný Jupiter, požehnej odvážně započaté.“)

A přece vstoupili do Nového světa nazí – přestože si všechno přivezli s sebou, stejně jako já. Otcové poutníci na lodi Mayflower – kam můžete doplout s lodí, kterou pojmenujete MÁJOVÝ KVÍTEK? – Do země plné MAY APPLES, májových jablek.

Všechno si přivezli s sebou a mají to tady: celou Evropu, Oxford i Berlín i Dublin, ale ani celá Evropa to stejně neumí zaplnit. A zbylý prostor je otevřená část pravého úhlu plná indiánských jmen jako mrtvol dávných bojovníků, mrtvých Mikmaků, Odžibvejů, Ósagů, Apačů a Komančů, ne však mrtvoly Neviditelného, který je nesmrtelný, stejně jako popálená dívka. I když se tvářili, že je to země bez minulosti, kde dějiny začínají od nuly, protože Indiáni se nepočítají, nebylo tomu tak. Veverka čipmunk byla tady. Skunk byl tady. Bizon. Rakún. Všichni Mikmakové a Vraní Indiáni, všichni ti, kterým tu nic nepatřilo, protože půda nemůže nikomu patřit, jak ji potom prodávat? Jak ji prodávat bílým osadníkům doputovavším k nim na vozech s bílými plachtami po oregonské stezce? – Jak si

můžete myslet, že země někomu patří? To leda smyk na bizony může někomu patřit...

Přivezli si sem i českou vesničku, Czech Village, stojím mezi svými krajany, špatně, stojím mezi jejich potomky, bylo mi o nich řečeno dopředu: jsou STIFF and STADE, tuzí a škrobení a prkenní, tedy naškrobené prkno.

Stojím mezi naškrobenými prkny, která neumějí kváknout slovo česky, a přece stařenky v krojích zpívají českou hymnu, tak přesně toho jsem se vždycky bála, americké babky v českých krojích, co pečou kolache a o Velikonocích malují kraslice a chodí na koncerty Dvořáka a zpívají českou hymnu a vzpomínají na Masaryka a na starou vlast a pak jdou do hospody na guláš a po něm zase kolache, jediný český vklad do americké angličtiny, protože knedlíky jsou dumplings, ostatně knedlíky jsou německé, celý český národ jsou přece jen zparchantělí Němci, ale to tady nebudu nikomu říkat, jsem uprostřed mezi krojovanými dámami a kolachi a v oděrech guláše a piva, ovšemže piva, čepují přece Plzeň –

– we stubborn Czechs, hardheaded, říká o sobě Melvin Holubář, muž, který neumí ani slovo česky, ale je Čech stejně jako jeho rodiče a prarodiče a praprarodiče, stojím vedle něj v Czech Village, kam se jde po mostě chráněném dvěma českými lvy, všechno lze převézt ze starého kontinentu, lze přesadit lvy do české vesnice ve městě Cedar Rapids v Iowě, lze tu zřídit Sýkorovu čajovnu a pekárnu (od té doby, co mají novou troubu, OVEN, už nejsou kolache jako dřív, šeptá mi do ucha Melvinova žena, Švýcarka Carolyn) i hospodu s gulášem a knedlíky, kde budu servírce dávat recepty na české a maďarské guláše, i krámky s českým antikvárním šuntem a starými hračkami a vlajkami a odznaky a pohledy, ano vlaje tu česká vlajka a na chodníku je v kruhu slavnostně vyobrazen Masaryk, čti: mezerik, a vedle něj v kruhu je krásný smrž a pod ním nápis HOUBY DAYS, samozřejmě jsem si to myslela špatně, jako všechno,

kromě kolachů jsme dali místní angličtině i slovo HOUBY, jak krásně a snadno se to vyslovuje! Co jsou to HOUBY DAYS, ptám se Carolyn a Carolyn mi vysvětluje, že všichni, celá česká komunita, která z češtiny umí jen kolache a houby a Masaryk, se sejde jednou za rok v muzeu a v kostele a přinesou spoustu dobrých jídel, protože se soutěží o nejlepší jídlo, a ještě je soutěž Miss HOUBY DAYS, no to je úžasné, všichni se na to celý rok těší, bývají tam i smrže? ptám se, protože o smržích psali právě v novinách, začínají růst, navíc smrž je na obrázku HOUBY DAYS na chodníku vedle Masaryka,

NO, I CAN'T REMEMBER EVER HAVING MORELS FOR HOUBY DAYS,

říká Carolyn, která vedle mě stojí teď proto, že kdysi v roce 1855 předkové Melvina Holubáře, Josef Holubář a Hedvika Holubářová, vzali své čtyři malé děti a vypravili se ze vsi Líšnice v Orlických horách, čítající tehdy 1194 duší, do Hamburku, kde se nalodili na loď jménem Johannes, aby za měsíc dopluli přes moře na nový kontinent,

THEY, STUBBORN CZECHS, HARDHEADED,

tak aspoň říká rodinná legenda, Melvin mi ukazuje rodokmen vypracovaný až do 16. století, ještě k předkům prapředků, a výsek mapy se zakroužkovanou Líšnicí, vypravím se hledat na síť a najdu na stránkách vsi Líšnice fotografii rodiny Holubářových z roku 1913: on, ona, dvě děti a služka, rodinná legenda je tedy pravdivá a ve vsi Líšnice pořád bydlí rod Holubářových, krev není voda a já to našla,

I STUBBORN CZECH, HARDHEADED.

Domky v české vesnici jsou malé a opuštěné po povodni, ale kostel svatého Václava je vysoký, z červených cihel jako červený kostel vedle knihovny v Olomouci, hned mi to naskočí, ale vznešenější a vznosnější, jeho okna z barevných skel zobrazují svatá místa Čech a Moravy:

Pražský hrad, Levý Hradec, Vyšehrad, Stará Boleslav, Budeč, Svatý Hostýn, Velehrad a Olomouc, ano je tu Olomouc a já jsem doma, protože tam jsem doma, ne v Praze, ani na Vyšehradě ani na Pražském hradě, hledím na modré, červené, zelené, žluté zářící okno a jsem doma: v barevném okně v Olomouci v kostele v české vesnici v Cedar Rapids v Iowě, vždyť všechno si vždycky přineseme s sebou.

Odnáším si s sebou kostelní bulletin, zve mě každou sobotu do kostela na guláš a v máji, až odkvetou TRILLIUMS a rozkvetou MAY APPLES, mám přijít na HOUBY DAYS.

V Sýkorově čajovně sedím se studentkou z Olomouce, kdysi před dvaceti léty se vypravil jeden Američan do Olomouce, pobyl tam na univerzitě a pak se vrátil domů a od té doby každý rok studenti z Olomouce jezdí na stáž na jeho univerzitu v Cedar Rapids, zatímco studenti ze Cedar Rapids jezdí každý rok do Olomouce: akademik zakladatel ustavil tradici, na kterou se stále znovu nabalují další články řetězu. Sedím tedy s dívkou z Olomouce a s její americkou přítelkyní nad čajem v Sýkorově čajovně, dívky jedí koláče, třebaže z nové OVEN, a rozprávíme o důležitosti gramatiky.

„Já vím, jak je angličtina strašně bohatá,“ říká dívka z Olomouce, mluvíme anglicky, aby rozuměla i její americká přítelkyně, tlustá a cpoucí do sebe už druhý koláč, „že má tolik levels a slovní zásobu skoro milión slov, zatímco francouzština má asi jenom 120 000 slov a němčina 180 000. Ale spoustu věcí angličtina neumí, na něco je prostě krátká. Třeba já, když jsem byla malá, tak jsem chtěla být kluk –“ napije se čaje, má dlouhé černé vlnité vlasy a je skoro krásná, „a mluvila jsem o sobě pořád v mužském rodě, místo ‚byla‘ jsem říkala ‚byl‘, místo ‚dělal‘ ‚dělal‘ a tak dál, rodiče to nesnášeli a zakazovali mi to, říkali: Zuzanko, tak o sobě nemůžeš mluvit, musíš to říkat správně: byla, dělala, ale já jsem prostě nechtěla tak o sobě mluvit, a tak jsem, aby mě netrestali ani nepeskovali, říkala jenom ‚by‘. Místo ‚já jsem byla‘ jen ‚já jsem by‘. Já jsem vidě. Jsem slyše. Jsem děla. A s tím

nemohli nic dělat, tak navedli babičku, anebo na to přišla sama, to nevím, ale jednou v podvečer, před usnutím mi řekla: Zuzanko, když budeš zlobit a nebudeš poslouchat tatínka ani maminku a nebudeš dělat, co ti říkají, tak večer sice usneš jako Zuzanka, ale ráno se probudíš jako had. Místo Zuzanky bude ráno v posteli ležet velký zelený had. A tak jsem každý večer usínala s tím, že se ráno probudím ne jako Zuzanka, ale jako had. Každý večer, několik let,“ říká velká Zuzana v Czech Village uprostřed Iowy, má dlouhé černé vlnité vlasy, je skoro krásná, a ovšem žádný Američan ani Angličan nemůže učinit touž gramatickou zkušenost s velkým zeleným hadem, proto o tom byla řeč. V tu chvíli vidím, že ona i já sedíme na židlích Thonet, zatímco všichni ostatní – dívám se nutkavě nalevo i napravo, do posledního koutu téhle čajovny – všichni ostatní včetně tlusté Zuzaniny přítelkyně cpoucí do sebe předposlední sousto kolache sedí na poctivých pravoúhelných amerických židlích, jen my dvě, zatočené do sebe a do slovanské gramatiky, se opíráme o vykroužená opěradla židle Thonet, o vykroužená gramatická opěradla celé Evropy.

Co jsem si přivezla s sebou?

Přivezla jsem si s sebou dvě otázky:

Jak je možné přestat někoho milovat – jak se to může stát?
a jak je možné přestat někoho milovat – jak toho docílit?

Oh meager times, so fat in everything imaginable! imagine the New World that rises to our windows from the sea on Mondays and Saturdays – and on every other day of the week also.

Mnozí, nejen Otcové zakladatelé, nejen Otcové poutníci si sem přivezli Písmo a víru v něco nového: něco, co tady bude možné uskutečnit. Protože tady, uprostřed pravého úhlu je to pravé místo, kde lze udělat to, co nelze udělat uprostřed zakroužené židle Thonet, na žádný pád.

Jedna možná odpověď na otázku číslo jedna (pozor, jsme na bázi potencialit, nikoli aktualit, tedy jen v polotovaru splácané formy, ne v dokonaném aktu, jak upozorňuje svatý Tomáš z Aquina):

– možná, snad, může něco jen pozvolna odcházet jako jaro anebo podzim, prodlužující se nebo zkracující se dny, houstnoucí sychravost v povětří anebo prudce bující zelené rostliny, den ode dne víc, kopřivy velké nakonec jako malá višně, tráva postupně žloutnoucí, kde je ten přechod od zelené ke žluté? – nevím kdy se odehrál, jakou večerní vteřinou začala pivoňka shazovat své okvětní plátky do trávy,
ano odcházení a ubývání a shazování, oubytě a pozvolná ztráta barev
obrazů
vět
slov
slůvek vět větiček polibků polibků tam dole
pozvolné odcházení zplošťování zprošťování
pomalý scénář vyblédání.

Anebo scénář číslo dvě, který říká: láska není roční období, vždycky se musí něco stát, něco hrozného nebo jen strašného nebo obrovského, tak velikého, že se nám to nevejde do huby, ne nevejde se to do nás, pač my už jsme plní někoho jiného, něčeho jiného –

rána do hlavy do srdce do zubů, takže jen dřepneš a nemůžeš dýchat, co dodechnout, nemůžeš nadechnout, nejde to –

ale co se to vlastně zabíjí? co to je, že se to dá zabít, jen efemérie? efemérie času a pocitu a těla, nebo iluze, kterou přebijeme jinou iluzí jako kartu v mariáši? v Modřanech u zastávky tramvaje je na betonové zdi modrý nápis ILUZE, tak tuhle modrou betonovou iluzi od rána do večera den co den přebíjíme, ona přebíjí nás

- nebo přebíjíme své staré já, obraz svého starého já, a staré já toho druhého,

všecko se dá zabít, když zabili i boha -

a pak to něco mezi tebou a tím druhým, pevná šňůra, špagát, jednotělo, tenká navinutá nitka doteků pohybů myšlenek, textura naší iluzivní skutečnosti najednou rupne

a ty lapáš po dechu, tohle neumíš, tohle neumí nikdo, tam se dýchat nedá, tam dýchá někdo za nás, jinak to není možný -

když žiješ dlouho v tom vzduchoprázdnu, přestaneš milovat.

*The universality of things
draws me toward the candy
with melon -*

A pak se stane, když už zase jsme zpátky v krajině kopřiv a jabloní a usedlých tvarů, že se někdo chce vrátit, řekne: Ale vždyť jsme tu tehdy byli spolu -

anebo:

Udělal jsem to tehdy špatně, jak tak komický člověk jako já může páchat tak tragické věci -

anebo tě někdo jen obejmě tak pevně, jak tě nikdy nikdo neobjal, ale už je konec, nejen že špagát praskl, iluze odplula, ale ty už jsi někdo jiný, když něco uděláš, když něco neuděláš, všechny ty dny, co náma házely jak na dětské trampolíně -

když něco uděláš, jsi pak někdo jiný, když něco přežiješ, jsi někdo jiný,

už ne člověk, nelidští, mimo

geometrii

citu a pocitu

expressing with broken brain

the truth about us

Jak však naopak docílit z vlastního rozhodnutí, z vlastní volby zbavenosti lásky, oné aristotelské STERESIS, tedy opět: jak docílit nelidskosti? Věc se vyznačuje tím, že má určité atributy, neboli neurčitá látka, HYLÉ, je nadána určitou FORMOU neboli tvarem, MORFÉ. Přesto však látka, jež dostala určitý tvar a jež takto představuje jednotlivinu v její komplexnosti, ucelenosti, nevývratnosti, totiž první podstatu, je charakterizována jen určitými atributy, zatímco jiné atributy postrádá, neboť právě skrze podílení se na určitých vlastnostech či attributech a nepodílením se na jiných je jednotlivina dána právě jakožto ona, tato ničím nenahraditelná první podstata.

Zbavenost, steresis, je ve vlastním smyslu nepřítomnost určitosti, nedostatek bytí. Vznik a vývoj záleží totiž ve střídání tvarů: jako podklad v tomto střídání zůstává látka. A tak vzhledem k tvaru, v nějž přechází, je látka ve stavu privace, tj. látka v sobě ještě tvar nemá, ale může jej do sebe přijmout. První látka je ve stavu absolutní privace, je bez jakéhokoli tvaru, ale je schopna všechny tvary v sebe přijmout a být jim podkladem. Pokud je látka nějakou příčinou zbavena svého dosavadního tvaru, může nabýt jiného, musí ovšem být onoho starého tvaru prostá. A tak z privace se děje všechn vznik a vývoj a v tomto smyslu je steresis TŘETÍM PRINCIPEM vedle tvaru a látky. Je základem vzniku a změny.

– Odkud bere spisovatel tu odvahu tvrdit, že právě on něco ví a může říct o povaze skutečnosti?

Zvláště instruktivní se jeví v této souvislosti praxe Oneida Community, jedné z mnoha utopických komunit rozsetých po USA, která na rozdíl od většiny ostatních nevzala za své během pár úvodních let své existence, ale fungovala od r. 1848 do r. 1881. Jejím cílem nebylo nic menšího než nastolit království Boží na zemi, uskutečnit výzvu Kristovu, rozvinutou svatým Pavlem v jeho dopisech. Společnost měla být v souladu s Písmem uspořádána hierarchicky, neboť nižší má

být vždy poslušno vyššího. Zvláště pozoruhodný byl v tomto ohledu sexuální život v Oneida Community.

Láska totiž nebyla pochopena netělesně, jako křesťanská agapé, naopak fyzická láska byla nahlížena jako božská: představovala mystickou a zároveň asketickou zkušenost, sjednocovala jedince s Bohem i společenstvím, to ona byla a je podstatnou součástí království Božího – právě proto ale musí být v souladu s principem nadřazenosti vyššího nad nižším, a zároveň nesmí ulpívat na majetnických tendencích, které jsou mezilidským vztahům vlastní. Z toho plyne, že nemůže existovat takové pouto jako manželství, kterému stojí v základu vlastnický nárok na milovanou osobu; stejně tak je nemyslitelná volná láska, která k Bohu nevede, ani nekontrolované plození dětí, protože vztah mezi dětmi a rodiči má výrazně exkluzivní charakter. John Humphrey Noyes, zakladatel komunity, v ní tedy zavedl systém „complex marriage“, „komplexní“ svatby, v jehož základu stál princip „ascending fellowship“ neboli „vzhůru směřující vazby“, která měla jejím účastníkům napomáhat k růstu. Milostná dvojice musela být vybrána tak, aby ten, kdo už vystoupil výš na cestě ke království Božímu, přitáhl touto formou k sobě, a tedy i k Bohu, i toho druhého, který se tak daleko ještě nedostal. Aby ale nebyl pohyb jednosměrný, musel ten, kdo byl výš, po čase svého partnera vystřídat, jinak by naopak zase on byl stažen dolů, a navíc by mohly vzniknout ony výlučné majetnické vazby mezi dvojicemi. Celý tento systém ovšem předpokládal stanovit hierarchii v rámci komunity, kdy starší a vyvrálí mužští členové byli přirozeně párování s mladšími členkami, které potřebovaly vystoupit na božském žebříku výše.

Co se týče plození, byl John Humphrey Noyes toho názoru, že ejakulace vyčerpává mužskou vitalitu a vede k nemocem, tudíž brání budování království Božího; kromě toho u dětí vzniká silné nebezpečí exkluzivní rodičovsko-dětské vazby. Děti se mělo proto rodit co nejméně a s matkou měly vyrůstat pouze po dobu nejtělejšího

dětství. Pak přesídlily do dětského domu a trávily co nejvíce času s ostatními členy komunity.

Konkrétně byla tato strategie zabezpečena nikoli antikoncepcí libovolného tehdy dostupného druhu, ale praxí tzv. „male continence“ (milostný akt, ale bez závěrečného vyvrcholení). Kupodivu to nebyla tato podivná praxe, která vedla k zániku komunity, neboť byla sdílena všemi členy komunity a všichni si na ni venkoncem zvykli. Skutečným trnem v oku, který způsobil zánik celé komunity, byl princip „ascending fellowship“, tj. hierarchie stanovování vyspělosti duchovního zrání, která s sebou nesla nárok na fyzické požitky u duševně méně vyzrálých členek. Konec komunity – navíc podpořený vytrvalým a stále sílícím tlakem okolí na likvidaci těchto podivných praktik „království Božího“ na zemi – na sebe nedal dlouho čekat.

Přece však něco zůstalo: Oneida Ltd., podnik vyrábějící na základě bývalé technické úspěšnosti stolní zboží ze stříbra a nerezové oceli až dodnes; můžete si je na síti objednat a doma pak z něho jíst, vzpomínajíce na Johna Humphreyho Noyese a jeho princip ASCENDING FELLOWSHIP a MALE CONTINENCE a na jeho syna Pierrepona, který popisoval návštěvy u své matky, konané jednou až dvakrát za týden: pro něho byly radostné, neboť matka pro něj vždy přichystala řadu hraček, pro matku ale představovaly zdroj ustavičné bolesti a trápení...

„Jsem dítě vychované televizí, mám výslovnost televizních hlasatelů, jelikož rodiče na mě neměli čas.“

– ale touto větou mé americké dobrodružství, má americká cesta do hlubin sotva začíná, tento prý povrchní národ mě zásobuje na potkání sadou vět, které mi doma, uprostřed zakroužené židle Thonet řeknou druzí leda po pátém pivu nebo po pětileté známosti, anebo ovšem bezdomovci, jsou tedy lidé v Americe bezdomovci?

- Ovšemže ne, jsou to domovci, každý, nejen Melvin, má po ruce historku, jak sem přišel nebo jak sem před léty přišli jeho předkové a našli tu nový domov, A TRUE AMERICAN STORY:

„Můj děd se narodil v Pešti v Rakousku-Uhersku,“ vypráví Stewart, Benjaminův kolega na fakultě a známý překladatel z němčiny, při obligátním lunchi, „když ho chtěli naverbovat do vojska, kde jeho otec sloužil jako oficír, sebral se a k otcovu zklamání zmizel do Londýna, kde měla rodina vzdálené příbuzné. Tam se uchytíl jako krejčí – jeho specialitou byly vesty, nikdo v Londýně neuměl šít vesty jako on. Potom přesídlil přes moře a v Milwaukee šil vesty pro místní Socialist Circles včetně starosty města. Byl to vizionář, sympatizoval s komunisty, fantazíroval o pramáti Rusku – a do toho šil vesty. Rodina mé matky pocházela z Ruska a Polska,“ pokračuje Stewart dál, kolikrát už tohle musel vykládat, a jestlipak na to kdysi balil holky?, „byli to pravičáci, kteří komunisty naopak nesnášeli, pamatuju si, jak si mě jako dítě mlčky předávali, jedna skupinka druhé skupince, při piknicích na trávě v Lake Park u Lake Michigan za těch horkých sobotních odpolední, kdy jinde než u vody nebylo k vydržení.“

THE STIFLING SUMMER AFTERNOONS... historka mi ale nedává smysl, proč děd zakladatel vůbec odplul z Londýna za moře? proč zmizel z Pešti, je nasnadě, ale proč chtěl zmizet z Londýna, vrtá mi hlavou nad každým soustem přesušeného univerzitního sendviče, vesty přece mohl šít kdekoli. U kávy se konečně zeptám:

„ACTUALLY, NO ONE IN OUR FAMILY RECALLS EXACTLY WHY GRAMPA IMMANUEL (CHANGED TO EDWARD TO AVOID BEING IMMEDIATELY IDENTIFIED AS A JEW) SAILED ON A STEAMER – OF COURSE IN STEERAGE, WE FOUND THE LIST OF THE PASSENGERS WITH HIS NAME – FROM LONDON TO NEW YORK CITY IN 1900. PERHAPS THERE WERE SOME DISTANT RELATIVES? OR DID HE DECIDE TO CHANGE, WITH THE NEW CENTURY, ALSO THE CONTINENTS?“

*Paměť
je žaludek duše
kde se vaří
pajšlový gulášek:
jatýrka ledvinky slinivky
orgány mem-
brány
do budoucnosti,
do nekonečna se rozvírající
pravý úhel,
nový kontinent
utopie –*

Na utopickém kontinentu, v italské restauraci v Kansas City o pár dní později vedle mě sedí Hadara Bar Nadaf, krásná Židovka s velkým nosem a dlouhými vlasy, Wayne se jí ptá: „Takže ty teď prý budeš psát o tom, že jsi Jewish, a o všem tom kolem, je to tak?“

Hadara Bar Nadaf upije vína a odpovídá: „Ano, snad, možná.“

Já upiju piva, jsem ze země, kde se pije tento keltský nápoj, jsem tedy přesazený Kelt i tady v Novém světě a upiju piva znova, protože nechápu, jak je možné říct, že teď na povel začnu o něčem psát, třeba o tom, že jsem Židovka nebo přesazený Kelt v Americe, ale už se neostýchám, v divokém ovzduší a vedle džbánů plného pravoúhlých ledových kostek je možné leccos, místo ostychu se zeptám, „Jak je možné rozhodnout se, že začnu o něčem psát? To jde?“

Hadara řekne – dívá se přitom před sebe, je krásná a není krásná, má trochu moc velký nos –, že když jí bylo pět, matka jí a jejím dvěma sourozencům, jednomu bylo 13, dalšímu 11, pustila film o holocaustu a o koncentračních táborech, aby věděli, kde umřeli jejich prarodiče a co jsou oni zač, potomci slovenských Židů příšlých sem ze Slovenska. A ona, malá pětiletá Hadara Bar Nadaf, aby se vyhnula všem těm hrůzám, aby ji už nikdy nemohli zhaftnout a naložit do

transportu a odvést pod kovové trubky do uzavřené místnosti, kde se nedá nadechnout, nechtěla být Židovka, nechtěla patřit k lidem, které potkaly všechny ty strašné věci: ne, ona, Hadara, se ve věku pěti let rozhodla, že k Židům nepatří a nikdy patřit nebude. Ona, Hadara, není Židovka.

To říká nad plným talířem, vždycky se tu přece večeří nebo pije víno nebo pivo nebo se aspoň jí sendvič a pije káva, SMALL TALKS, GREAT TALKS.

Byla jsi tam? ptám se Hadary. Byla jsi v Osvětimi?

Ne, nebyla, řekne. Ale moje sestra a matka jedou letos v létě do Evropy a budou pátrat po stopách a pojedou na Slovensko a do Osvětimi a budou to chtít všechno vidět.

- a budou to chtít všechno vidět, všichni přece pátrají po svých předcích, každé je odněkad' a každé si to nese s sebou, všechno, co chtěl opustit a jenom zmizet, každé tady v Americe je odněkad' kromě Mikmaků, který zahnali tyhle bílý svině, my všichni bílý svině z Osvětimi, kteří na rozdíl od Mikmaků trpíme klamem, že půdu lze vlastnit, že cokoliv lze vlastnit, ó celé Eldorádo -

ale já už nejsem v Eldorádu, jsem zase zpátky tam, odkud jsem přijela, jsem v Osvětimi v loňském horkém létě, ne, ještě jsem v Krakově a hledám vlak do Osvětimi, podle jízdního řádu i podle cedulí v hale totiž existuje vlak v 11 hodin, který jede do Osvětimi. Jenže žádný takový vlak tu není, pobíhám po peronech a nakonec nacházím vlak v 11.20 do Czenstochové, který staví v Osvětimi, ale kde je vlak v 11 hodin do Osvětimi, ten vlak inzerovaný v černě psaných řádech, co tu visí na zdech, jako vlak jedoucí každý den v 11 hodin do Osvětimi? Ne že má zpoždění, ne že nejede, i to se může stát vlaku v 11 hodin do Osvětimi, ale vlak do Osvětimi v 11 tu vůbec není, entita vlaku v 11 hodin do Osvětimi, v jejíž bytí věřím a s jejímž bytím počítám, já Evropan, vyhozený z mateřského lůna rovnou do světa idejí, v němž bydlí a je doma i idea vlaku

v 11 do Osvětimi, náhle tady, v krakovské Asii, ztrácím půdu pod nohama.

A v Osvětimi, v Osvětimi mě zachrání vztek: vztek na Poláky, kteří rýžují na nerýžovatelném, cesta od nádraží není nijak značena, aby všichni byli nuceni využít služeb zájezdových agentur do Osvětimi, och Osvětím je báječná destinace, na té se nedá prodělat, když dojdeš na místo, neplatíš vstupné, protože nelze rýžovat na nerýžovatelném, ale musíš zaplatit průvodce v cizí řeči, nechceš-li průvodce, musíš si počkat do dvou odpoledne, ach ti rýžující zmrdi, potomci zdejších bachařů, ti, co vytapetovali zdi na chodbách baráků fotografiemi umučených Poláků a polských Židů i se jmenovkami, kde jsou maďarští Židi? kde řečtí a němečtí? Na krajích areálu, kde je zakázáno kouřit, se povalují vajgly, tady se přece vždycky ze všeho kouřilo, tlustí němečtí turisté s foťákem visícím na krku fotí tam, kde je zakázáno fotit, tam, kde to kouřilo, v krematoriu, a to mě nadzvedává a to mě smiřuje s místem, kde vše už je posunuto, kde venku típnem cigáro a půjdem vyfotit kremační pec jako památeční komodu, jako cennou komoditu. Možná že za rok sem dají i stánky s občerstvením – bílé bavorské klobásky, polský bigos, stánek u vlečky – Když vyjdeme ven, chlapec si uplivne do prachu před krematoriem, odkud vyletěli k nebi komínem jeho prabába i praděd, a začne do prachu kreslit nohou v sandálu famózní obrazce, fuck you, zasraní hajzlové v uniformách, stejně jste ho nedostali, nedostali jste nás, vy svině,

a já o tom můžu vyprávět tady v Kansas City, kde jsme se konečně sešli, wajulkus.

*It is only in isolate flecks that
something
is given off*

Kansas City je město, které by si všichni provozovatelé hromadné městské dopravy měli zdokumentovat a pak použít jako reklamu. Město totiž leží na území dvou států, Kansasu a Missouri, a hranice mezi nimi prochází středem města mezi mrakodrapy; přitom oba státy nejsou s to už řadu let se dohodnout na způsobu provozování městské hromadné dopravy. Výsledkem je skutečnost, že městská doprava téměř nefunguje: za tři dny, které tu pobudu, vidím jen dva bílé autobusy periferním viděním ve vedlejší ulici. Zato vidím mrtvý prostor v přízemí mrakoškrábů: nikde žádný obchod, žádné bistro, kavárna, hospoda, pizzerie – NIC. Jen v horních patrech úřady, banky, zaměstnanci, výtahy, zaměstnanci, kteří si do práce musí nosit svačinku s sebou, protože si nemůžou nikam odskočit na lunch, můžou leda odjet autem domů na periferii do svého bílého dřevěného domu, kde si ohřejí připravené jídlo, anebo si dají dobré levné jídlo vedle svého domu v čínském bistru.

A tak s Waynem jedeme na periferii za jeho přítelem Bruceem, je to spisovatel, básník, není nás tady kolem zas tolik, říká Wayne, nejvíc spisovatelů – a nejvíc mých známých ze studií – vídám vždycky jednou za rok v Denveru, na sjezdu amerických spisovatelů. Kolik vás tam je? ptám se zdvořile, je třeba udržovat konverzaci v chodu stejně jako automobil, tak kolem deseti tisíc, řekne Wayne a já, kdybych řídila, tak napálím auto do stromu, deset tisíc amerických spisovatelů na jednom místě! Co vlastně sepisují? To, co jsem viděla v městské knihovně v Iowa City, odzdola nahoru naštosované regály křiklavého braku? Ne že by se skrýval vlevo vzadu, protože i on sem přece patří, i on tu má své místo – ale on prorazil stavidla, ten přival vybublal, přelil všecko jako kontagiózní těsto a teď se tu natřásá a naparuje, trapný kohout v náprsnice s nápisem ŽVÁST. RUBBISH. BULLSHIT. Hned vedle městské knihovny v Iowa City, v intošském knihkupectví Prairie Lights uvidím dokonce celou knihu věnovanou bullshitu, nazvanou BULLSHIT, samu bullshit. Ale to jistě nepíší oni, těch deset tisíc z Denveru, to píše dalších

deset tisíc, kteří nemají žádný Denver, protože Denver nepotřebují, zatímco Denver možná potřebuje je, protože píše básně a povídky, které nikdo nečte, tak jako Wayne, jako já –

A to jistě ještě všichni do Denveru nepřijedou, odpovídám Wayneovi, je třeba udržovat konverzaci v chodu, samozřejmě že všichni nepřijedou, kývá hlavou Wayne, vždycky někdo nemůže, jiní jsou pryč, ale je to jednou za rok velká věc, akorát nejhorší je potom zase odjet. Proč je to nejhorší? ptám se zdvořile, dost už je přece na deseti tisících spisovatelů, výrobců skutečnosti a bullshitu uprostřed Denveru. Protože denverské letiště postavili těsně před 11. zářím a před všema bezpečnostními opatřeními, který z cestování po Americe udělaly už COMPLETE POLICE STATE, říká Wayne, je tam jen jeden centrální příchod pro všechny, takže když spisovatelé chtějí odjet, tak i když neodlítají všichni ve stejnou dobu, stejně se tam udělá hrozná fronta – začínám se smát a směju se furt dál, vidím před sebou tu desetitisícovou spisovatelskou frontu na maso na letišti v Denveru.

*Pure American products
go crazy*

Přijíždíme k Bruceovu domu, jeden nízký dům vedle druhého s prostorem trávy a keřů mezi nimi a na každém třetím vlaje americká vlajka, na prahu nás vítá Bruce a jeho žena Jean, původem Japonka nebo Číňanka, nikdy to neumím poznat, posléze ještě vyjde zezadu z místnosti její staříčká matka. Bruce je veterán z vietnamské války, kam narukoval v osmnácti, aby pak na rozkaz nadřízených rozprašoval plyn Agent Orange. Ted' má už pátou rakovinu a krk zjizvený po třetí rakovině, laureát mnoha cen vietnamských i jiných, otec adoptivní dcery Hanh, kterou si před lety přivezl z Vietnamu, velkej silnej mužskej, takový se mi líbí, když jsem s nimi, mám vždycky iracionální pocit bezpečí.

Dostáváme koktejl a rybu ve speciální omáčce, jejíž prodej chce Bruce rozjet ve Vietnamu, a spoustu zeleniny, kterou ani neznám jménem, a ovšem nudle, celou dobu, kdy Bruce vykládá o své cestě do Vietnamu příští měsíc, myslím na to, kde by teď byl, kdyby kdysi nebyl ve Vietnamu, ne v tomto domě s rybí omáčkou plném černovlasých šikmookých žen. Vypráví, že když byl malý, měli v domě jen jedinou knihu, Bibli, teprve ve čtrnácti našel druhou, byl to Milenec lady Chatterleyové a matka ji měla v prádelníku. „Válka mi dala poezii,“ napíše Bruce v knize, kterou mi věnuje a kterou napsal v letech, kdy bojoval se svou druhou rakovinou; cestou zpátky mi Wayne řekne, že po návratu z Vietnamu musí jít na další operaci s močovým měchýřem, který už prý nelze zachránit, bude mít vývod.

Bruce vypráví, jak hostující profesor z Hanoje tu měl před pár měsíci přednášku, rozhodl se, že začne Hamletem, a uvedl svou řeč větou: HAMLET WAS UNIQUE, ale vyslovil to špatně, místo aby byl první vokál krátký a pak aby zvedl akcent na konci slova, začal dlouhým akcentovaným vokálem a potom klesl, takže všichni v publiku se začali potichu pořehtávat a řehtali se pořád dál, protože profesor tak z Hamleta udělal nikoli muže, který byl jedinečný, ale eunucha, EUNUCH; a všichni na sebe pomrkávali a pokyvovali hlavami, protože přece THAT'S IT, konečně někdo udeřil hřebíček na hlavičku –

DID YOU TELL HIM LATER THAT HIS PRONUNCIATION WASN'T CORRECT? THAT HE MADE A MISTAKE? ptám se,

OF COURSE NOT, IT WOULD HAVE BEEN UNPOLITE, opáčí Bruce a já si přidám další porci omáčky, je vynikající. Bruce vysvětluje, že kromě patentu na omáčku si sem z Vietnamu přiveze i dceru svého přítele, vietnamského básníka, který ho požádal, aby jí v Americe zařídil studia, bude u nich bydlet. Jak dlouho se zdrží, ptám se, je třeba se zeptat, jinak se člověk nic nedozví jako profesor z Hanoje, bude tu celou dobu, dokud nedostuduje, odpovídá

Bruce, když mě jednou požádal, tak nemůžu odmítnout, to mezi přáteli není možné. – Kde by byla tato přítelova dcera, kdyby kdysi nerozprašoval Agent Orange, kde bych teď byla já, kde by byla rybí omáčka? – Válka mi změnila život, ale dala mi poezii, píše Bruce v knize, kterou si budu číst ve zpátečním letadle, narukoval jsem spolu s bratrancem, oba jsme se vrátili; jednou jsem ho byl navštívit, bydlel v domě se svou matkou. Nabídl mi pivo, matku poslal pryč a zavedl mě na záchod, kde ve splachovací míse měl ukryté, zabalené do nepromokavého pytlíku umístěného na provázku, vyschlé a vypreparované uši vojáků Viet Congu.

*as if the earth under our feet
were
an excrement of some sky*

Ach mrakodrapy! Má láska, moji velcí miláčkové! Když jsem sem přijela před lety a poprvé uviděla pravý úhel tohoto kontinentu i Evropu zakrouženou do sebe jako židli Thonet, musela jsem si na to všechno vzít černé brýle. Jen s černými brýlemi na očích jsem snesla tu rozdílnou geometrii, cihly a požární schodiště a obdélníkové nápisy jako ze SALOONU, celý ten Divoký západ, zhmotněný WILD WEST mého dětství. Krajina s Indiánama – celej svět byl krajina s Indiánama, a já byla na jeho špatný straně. I když jsem se přemístila sem, do středu pravého úhlu, pořád jsem byla na špatný straně. S černými brýlemi na očích jsem to ale mohla přežít – a s černými brýlemi na očích jsem naráz, ze střechy mrakodrapu uviděla obrovsky dlouhý a nesmírně temný stín, který vrhal. Stín, který vrhá mrakodrap, je nejen nadlidský – je nelidský. Nemá už mnoho společného s tímto dílem lidských rukou, s mrakodrapem, neboť si žije svým vlastním životem, téměř tak jako dům nad jezerem, který svůj druhý život marnotratně dává rybám a nočním plavcům. Mrakodrap ale nedává svůj stín chodcům, protože ti jej

nejsou s to rozpoznat; v přehuštěné zástavbě, mezi většími a menšími mrakodrapy, mezi vysokými domy a občasnými stromy a mezi výlohami a auty a semaforey neumějí rozpoznat stín mrakodrapu, nedovedou rozlišit tuto druhou podstatu každého mrakodrapu, tuto stereis hmoty, jejíž obrys i vznosnost však zůstávají zachovány, a nejen to – protože něco temného bydlí ve stínu mrakodrapu, ne jeho druhý život, ale druhý život velkoměsta, druhý život toho, kdo ho kdysi postavil, i těch, kdo ve dne v něm chodí a přemísťují se nahoru a dolů, je to, jako když odvalíš kámen a najdeš pod ním stinku, pět, deset stinek, ale stinka pod odvaleným mrakodrapem má rozměry mrakodrapu, zkus si to představit, imagine! –

Děkuji, raději ne, raději si dám tady v Kansas City americkou snídani, udělá mi ji v hotelu na malé černé olezlé pánvičce veselý vzrostlý černý kuchař, ano udělá mi omeletu, kterou vycpe šunkou a sýrem a žampióny a dá tam všeho tolik, že omeleta praskne vejpuř; směje se a zpívá si, přes den se uvidíme před hotelem, vedle parkuje dodávka ve tvaru hamburgeru, *pure American products go crazy*, znovu se směje a ptá se mě: How's your day?

Jedna věc je dívat se na ně seshora a vidět jejich stíny, a druhá věc je stát v prostoru mezi mrakodrapy – ne pod jedním, to je k ničemu – a dívat se na ně nahoru. V tom temném prostoru se něco děje s prostorem; fotila jsem to stokrát, to je snad jediná věc, kterou mě opravdu baví fotit, protože si pořád myslím, že TO zachytím; že je tu něco, co můžu zachytit jenom záznamem hry světla a tmy mezi jednou hmotou a druhou hmotou; střet ne-hmoty mezi nimi – stereis hmoty a výšky, jež se odehrává v prostoru mezi nimi – stereis vyjádřená dole na zemi sadou kontejnerů, ze kterých vyubublávají odpadky v černých plastových sáčcích jako mrtvolky, kusy mrtvol, které sbírají členové pohřebních bratrstev v Jeruzalémě a v Tel Avivu a jinde v Izraeli po pumových atentátech, sbírají do těch sáčků rukama v rukavicích, jistě také rituálně posvěcených, kusy těl

roztrhaných obětí a přitom se modlí, rty se jim pohybují, když do plastových sáčků ukládají kusy toho, co bylo ještě před nedávnem člověkem. Co bylo ještě před nedávnem vysokým vzduchem, stalo se mrakodrapem... A přesto i to je jen novosvětská nápodoba staré Evropy, protože prvním mrakodrapem je katedrála v Ulmu, která nikdy nebyla katedrálou, protože v ní nikdy nesídlil biskup; stavěli ji staletí, a nakonec ji dostavěli protestanti: 161 metrů vztyčených do výšky. Všechno jsou to napodobené katedrály, všechno si přivezli s sebou, Empire State, i ty nové hubené lesklé krabice ze skla a betonu, nové pokusy vzepnout se tam nahoru, výš a blíž k Němu, ty zbožné výkřiky, které jsou jenom dalšími věžemi babylónskými, každá věž je tu za jiný jazyk, změtenina, Babel ležící uprostřed Asie, odkud to všecko přišlo, *ex Oriente omnia*, odkud přišel i prorok z Nazaretu, kterého ukřižovali v Jeruzalémě; tam nahoře, v nebeském Jeruzalémě, jistě budeme mluvit jednou řečí, ale tudy se tam nedostaneme. Každý mrakodrap mluví jinou řečí: ten menší i ten větší, ten stupňovitý, ten barevný, ten ze skla, ten růžový, ta dvojevěž, to mrakodrapové stádečko vedle... V prostoru mezi nimi leží mlčení: otázka věže, otázka po bohu, po lidské možnosti vzepnutí se a po dani, jaká se za to platí. Tady je berňák, v těchhle odpadkách. Tady je základ řeči, v popěvcích černošských uklízečů, v ozvěnách modliteb zpívaných nad černými plastovými sáčky. Požární schodiště je echo prázdnoty. Jednou se ten prázdňový prostor MEZI rozsype a budou z něho padat samé trojúhelníky, pravoúhlé dokonalé pythagorovské entity, které se dole na zemi rozprsknou do sady bodů; jenomže geometrický bod nezaujímá žádné místo, je to abstrakce, nehmotné nic – meziprostor se sesunul do prázdnoty, ze které je vytvořen.

Z čeho je vytvořen příběh? Z fascinace a vzpomínky, z jednoho zákrutu, na kterém se to celé otáčí? Anebo je jich víc? Až přijedu zpátky a budu vyprávět o tom, co jsem tady za mořem viděla, moje dávná profesorka mi řekne: „Jako dítě jsem mrakodrapy milovala, vyrůstala jsem na moravské vsi, ale tolik jsem toužila jet se na ně

podívat, chtěla jsem do Chicaga, které mělo tehdy českého starostu. Dokonce jsem spolužačce cestou domů ze školy řekla: ‚Já jsem tam byla, v Chicagu, představ si, tam je teď český starosta Čermák, a viděla jsem ty mrakodrapy.‘ Přitom normálně jsem si nevymýšlela, vůbec, ale tohle jsem jí tehdy řekla, a ona pak za mnou přišla další den a povídá: ‚Jsi lhářka, já o tom mluvila s babičkou a ta mi řekla, že jsi nikde v Americe nebyla a žádný mrakodrapy jsi neviděla. Všecko sis to vymyslela, jsi lhářka.‘ Dnes už ani nevím, čím si tehdy starosta Čermák vysloužil můj obdiv a proč jsem tolik chtěla být v Chicagu u mrakodrapů, nikdy potom jsem se do Ameriky nedostala –“

Moji vysocí miláčkové, fotím vás v Clevelandu a v Chicagu, kde starosta Čermák má pořád svoje náměstí i svoji ulici; fotím vás ve Filadelfii, ne však v Kansas City, protože nehodlám fotit vaše mumie, fotím vás pořád dokola, jako bych tak mohla vyfotit prázdnotu, jako bych tak mohla vyfotit Adama s Evou v zahradě rajské –

a do toho vůně, všudypřítomná vůně smaženého jídla, smaženého oleje a opékajícího se masa a omáčky sojové a rybí a omáček dalších a ještě něčeho navíc, čerstvosti lačnosti unavenosti ozečnosti Nového světa, chvíle příchodu – pobytu – horizontálního roztáhlého prostoru a zároveň moře, které ten roztáhlý prostor obtéká; to všechno v sobě nese možnost dalších možných mrakodrapů; vždycky když cítím tu vůni, dostanu chuť na jídlo, ale ať si objednáme cokoli, není to ono, vždycky tam něco chybí, sedím jen nad jednou částí celého toho konglomerátu jako nad jednou částí kulaté pizzy a zbytek mi uniká. Možná se s tím něco děje v prostoru mezi mrakodrapy, možná to všecko musí vystoupat nahoru a tam se zaokrouhlit do sumy vůní. Anebo to naopak táhne po straně a po horizontále, to se sem natahuje celá šířka tohoto kontinentu, plující na rybině zabalená do rybinou obtékaná rybinou –

*Skyscraper soup –
either that or a bullet*

Další tajemství tohoto kontinentu jsou méně neprůhledná. Například v hotelu s černošským kuchařem, kde bydlím, se už od pátku, kdy jsem přijela, odehrává podivný akt: v místnosti na též patře, která nepředstavuje obyčejný pokoj, ale jakési shromaždiště umístěné hned vedle schodů, pobývá téměř kontinuálně skupina osob, jsou to ženy, mají s sebou notebooky a na stolech roztahané spousty věcí, jedna nebo dvě ženy to zřejmě celé vedou. Kdyby tam měly šicí stroje, řekla bych – jasná věc, jde o pokročilé kurzy šití, ale šicí stroje tam nejsou. Vidím je tam i v sobotu ráno, když jdu od snídaně, zase s těmi šicími notebooky; vidím je v sobotu večer, když si jdu do automatu pro kostky ledu, abych si mohla vychladit v kyblíku pivo; a vidím je v neděli v poledne, kdy odjíždím. Celá ta zorganizovaná odřezková záležitost mi ale leží v hlavě, CO TAM PROBŮH CELÉ DNY DĚLAJÍ, KDYŽ NEŠIJÍ? Navedu Waynea, aby se před odjezdem na recepci zeptal a objasnil mi záhadu, Wayne vrací klíč od mého pokoje a zapřádá hovor, pak kývá hlavou a se smíchem děkuje, všichni jsou tady pořád tak veselí.

Je to kurs, učí se tam, jak dělat SCRAPBOOK, vysvětluje

Co je to scrapbook? ptám se, zase něco nevím, to je tu celé dny od rána do večera a začíná to zkoumáním, jak zmáčknout kohoutek, jak spláchnout, jakým patentem se otevírají dveře hotelového pokoje

Scrapbook je knížka z fotografií, kterou si sama poskládáš

Aha, takže vlastně fotografický album

Ne, není to úplně totéž, album je většinou od dětství a pak se jde dál, je to sběrná záležitost, všehochuť, směska, A PATCHWORK, ale scrapbook může být udělaný z jedné události, třeba ze svatby, nebo z cesty

Čili oni se tam učí, jak udělat album ze svatby?

Možná, já nevím. Můžou se učit, jakým způsobem dělat popisky, jako technicky, kam je umísťovat, jakou zvolit kompozici, co všechno tam dávat

Hm. Ty si vyrábíš scrapbooky?

Ne, já ne, ale Jeannie uvažuje, že by to zkusila, chystáme se v létě na cestu do Evropy, za předky, Německo, Francie, možná zkusíme i Řím –

– Možná zkusí i Würzburg a tam to všechno najdou, Evropu, Ameriku, i Asii a Afriku, umístěné na stropě nad schody té dokonalé biskupské rezidence:

budou stát v naprostém údivu a zaklánět hlavy, aby toho viděli co nejlíp, a budou nespokojení s fyziognomií lidského těla a zrak, které nedokáží přehlédnout a zachytit naráz všechny detaily nástropní fresky. Budou mít ale v ruce průvodce a po chvíli šoku začnou dohledávat detaily, LOOK, THERE'S AN ELEPHANT, nadšení jako děti, když se jim podaří najít nahoře nad balustrádou slona, na kterém spočívá figura Asie, oděná do šatu jako do drapérie. Pak najdou Kalvárii, a zcela uneseni budou zírat na kontinent, ze kterého sem přijeli a který zpodobuje indiánská žena v barevné péřové čelence, prsy obnažené a sedící na krokodýlu, FOR GOD'S SAKE, WHY A CROCODILE?, budou mít z toho výtlem. Potom zaostří na Afriku: černá žena s černými prsy a světlými bradavkami jede na velbloudovi, oba si začnou navzájem dokládat, že zatímco Amerika a Afrika jsou obnažené, Asie a Evropa jsou zahaleny, cudné kulturní kontinenty, ale zatímco Asie jede na slonovi, jenom Evropa spočívá nikoli na zvířeti, ale na mramorovém trůnu; jediná zvířata na ní vykreslená jsou kuň a honící pes, důstojní pomocníci bílého muže – Ale podívej, řekne Jeannie, ještě je tam býk, ověnčený, Evropa ho objímá rukou, to je Zeus, řekne Wayne a začnou se smát, než znovu oněmí, umlčení oblačnou dokonalostí celého obrazu, celou tou oranžově a růžově zářící nádherou mraků, které se vznášejí nad kontinenty, freska se jmenuje Apollón a kontinenty. Je to opravdu Himmel auf der Erde, bude Wayne předčítat slova katalogu, Tiepolo je mistr nebeské klenby, kterou jakýmsi zázrakem přenáší sem na zem, naopak, malbu prý přenesl na nebesa, nikdo neví, jak to dě-

lal, tento malíř stihl namalovat obraz, než druhý namíchal barvy. Jedná se o skutečnou metafyziku smyslů, jeho senzualita do sebe vstřebává všechno, s čím se setká, milí návštěvníci, povšimněte si prosím zvláštní pravdivosti jeho malby, kdy neskutečno je viděno a zpodobeno jako něco skutečného. Ostatně byl to Benátčan, Itálii opustil poprvé proto, aby vyzdobil tento knížecí palác; dalo se čekat, jak to dopadne: že z něj vypadnou než přezrálé plody baroka, které samo sebe už nedokáže unést, vysvítí se, vyprskne se do těch mračných a oblačných pohovek a nadoblačných sofa, kam bychom všichni také chtěli –

co na tom, že nad Evropou a proti Apollónovi se v bílých kupolích vznáší, zarámována do obrazu, bíle oparukovaná hlava knížete biskupa von Greiffenklau, který zaplatil celou tu parádu, jako božstvo číslo jedna tohoto nebe. Koupil sis lístek a máš to v ceně, zkus si ho vyfotit.

*There is no end of detail that is
without significance.*

Obyvatelé Nové Anglie jsou lidem Božím, usazeným na území, jež bylo kdysi územím Ďáblovým; a lze snadno usuzovat, že Ďábel byl nadobyčej rozrušen, jakmile zjistil, že právě takový lid zde uskutečňuje Příklad starých, daný našemu Pánu Ježíši. Ani mezi Efeskými, když k nim bylo poprvé přineseno Evangelium, nepovstal větší rozruch, než jaký vzešel mezi Mocnostmi Vzduchu ve chvíli, kdy Stříbrné Trouby Evangelia zde poprvé vydaly svůj radostný zvuk. A tu Ďábel, jsa nanejvýš rozrušen, se jal okamžitě zkoušet všechny způsoby, jimiž by zahubil tuto skrovnou sadbu; a Had, jakmile našel oddíl Církvě, který uprchl do této divočiny, vypustil na něj ze svých úst potopu, aby jej odnesla pryč. Věřím, že nikdy až dosud nebylo užito více Satanských vynálezů pro zneklidnění jakéhokoli lidu pod Sluncem, než kolik jich bylo užito pro vyhlazení Vinného kmene, jež zde Bůh zasadil, aby

vypudil Pohany a připravil místo pro tento kmen a učinil, aby hluboce zakořnil a naplnil zemi a poslal své ratolesti až k Atlantskému oceánu na Východ a své větve až k řece Connecticut na Západ, a kopce pokryl jeho stíny.

Už přemístěná na východní pobřeží, kus pod New England, k další ratolesti tohoto vinného kmene, hledím z pokoje filadelfského hotelu na mrakodrapy, mám pokoj přímo mezi mrakodrapy, každý je jiný, jako lidi, no to je nádhera, to se mi ještě nikdy nepovedlo! Tady je kolíbka svobodné Ameriky, tady kdysi bylo hlavní město téhle nové země, tady se dělaly revoluce, tady napsali ústavu, ve které se mohl každý dočíst samozřejmé pravdy, „že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že jsou Stvořitelem nadáni jistými nezcizitelnými právy a že mezi tato práva náleží život, svoboda a hledání osobního štěstí“.

Samozřejmá pravda, kterou pak dole na jihu potvrzovali negři, co měli taky svý právo na bavlnu, svý právo na otroctví, ó bledí bílí federální pokrytci! Takže bílí pokrytci, trpící černí, vyvražďovaní rudí, obchodující žlutí, co s tímhle má co společného Evropa? – A přece podle evropských osvícenců napsali svoji ústavu a pak vyrobili zdejší klasicismus, George Washington tu stojí na koni vedle celé té klasicistní BOREDOM, kterou potřebovali znova oprášit a hrdě se k ní přihlásit, naše nové svobodomyšlné impérium, žádný srub, ale dórský sloup, kdepak pravý úhel, ale architráv –

ukažte mi někoho v Evropě, kdo tehdy, kdo kdy žral tu klasicistní geometrii bez nápadu, tu nepůvodní zmrtvělou rádobyznesenost – ani pruský oficír to nebyl, i ten si dal radši u šramlu pivo a buřta a k tomu holku, i ten měl radši svůj kříž na hrudi než tuhle trapnou nabalzamovanou nudu. Dobře, snad tedy pruský král (ale ten viděl Würzburg), snad samozvaný francouzský císař (ale ten viděl Egypt!), snad tedy císař rakouský. Ano, snad Ferdinand řečený Dobrotivý, poslední korunovaný český král, mohl při procházce Prahou dobrotivě ocenit klasicismus...

*Human kind
cannot bear
very much reality*

*Someone
should summarize
these things –*

Sedíme vedle štíhlé a vznosné věže filadelfské City Hall, je římsky bílá a americky vysoká, ta předchůdkyně mrakoškrábů, po celých sedm let na začátku dvacátého století nejvyšší budova světa – vyšší bezpochyby o guvernéra Penna, který celou tu bílou věž kovově završuje a shlíží na nás z výšky, tomu říkám vyhlídka! Sedíme tedy vedle římsky bílé vyhlídkové věže v řecké restauraci, další večere v pořadí, objednala jsem si chobotnice a Greek salad jakožto LUNCH, ne jako DINNER, konečně tedy, po dvou týdnech a sadě obědů a večerí jsem přišla na to, že co jsem tu schopna pozřít, je porce určená pro LUNCH. Sedím tedy v řecké restauraci, která je vedle indické restaurace, která je vedle bistra se sečuanskou kuchyní, které sousedí s pizzerií DON PIETRO; se mnou u stolu sedí Julie, krásná ruská Židovka mluvící skvěle česky, která z Ruska a z Tel Avivu se přemístila do Filadelfie, aby tu každé ráno vyjela výtahem do horního patra malého mrakoškrábu, kde bydlí, a sepisovala studii o legendě o svatém Jeronýmovi, který prý zvěstoval svou moudrost Slovanům a přinesl jim staroslověnštinu, to on je naším duchovním otcem dávno před Cyrilem a Metodějem, celé školní dějiny jsou samozřejmě špatně. Vedle mě sedí český Don Pietro, její kolega, syn plukovníka, který za války táhnul s armádou z Ruska od Buzuluky až do Prahy a říkali o něm, že je nezranitelný – „byl jsem ve dvou válkách a jen málokdy jsem viděl něco podobného, co dokázal on,“ řekl o něm jeho velitel, který se potom stal prezidentem; následovalo sedm válečných křížů za statečnost, jak se žije v domě plném válečných

křížů za nezranitelnost? Jeho syn, hovoří-li o své matce, kterou si otec přivezl z Ruska, řekne vždycky MAMINKA, hovoří-li o čímkoli otci, nepoužije jiné slovo než FOTR. Vedle Julie sedí její muž, který pojídá kohouta, ptám se ho, jestli se zajímá o své maďarské předky. Julie strne a Laszlo řekne:

No já se o ně sice zajímám, ale vlastně je neznám, skoro vůbec
Jakto že je neznáš?

Protože mě vůbec nevychovávali rodiče, jsem adoptovanej, odpoví Laszlo, Julie se dívá do talíře, vlastně jsem se vůbec nejmenoval Laszlo

Cože? Ty ses nejmenoval Laszlo?

Ne, jmenoval jsem se jinak, teprv když jsem zjistil, že jsem adoptovanej, dal jsem se přejmenovat na Laszlo

A jak jsi zjistil, že jsi adoptovanej? – Julie dává hlavu do dlaní, ale Laszlo, blondák s brýlemi a velkými zuby a velkým úsměvem, právník, klidně pokračuje dál

Jednou, to mi bylo patnáct, jsem přišel domů úplně nametenej a rodiče se hádali za dveřma, křičeli na sebe, po kom že to vlastně jsem, takovej malej ožralej hajzl, a tehdy jsem slyšel, jak říkají, no bůhví po kom je, když je adoptovanej, tak to přece vůbec nemůžem říct –

A to jsi předtím nevěděl?

Ne, nic jsem nevěděl, vůbec

Julie má pořád hlavu v dlaních, ale Laszlo je klidný, ptám se dál:

A potom ses nechal přejmenovat na Laszlo?

Jo, potom jsem odešel z domova a nechal jsem se přejmenovat na Laszlo

A víš o nich něco? Víš něco o předcích? Byl jsi tam?

Něco vím, ale ne moc. Chystám se tam, někdy, říká Laszlo a směje se těmi velkými zuby a vlasy mu padají do čela, je vysokej a udělanej a má to srovnaný, rozhodně víc než já, nabodávající poslední sousto luncové americké chobotnice.

Proč zrovna Laszlo? ptám se. Proč zrovna tohle jméno?
Nevím, líbilo se mi, řekne Laszlo a nabodne poslední sousto
řeckého kohouta, už se nezeptám, proč si objednal kohouta.

*Creations: – they are
situations of the soul
but so closely
identified with life
that they become people.*

– Odkud bere spisovatel tu odvahu tvrdit, že právě on něco ví
a může říct o povaze skutečnosti?

a já se vracím na hotelový pokoj a z okna se dívám na rozsvícené
mrakodrapy, to je nádhera, svítící velechrámy s jednou problesku-
jící kulatou věžičkou vysílající v opakujících se intervalech světelné
záblesky vzhůru jako modlitby,

a pak náhle to na mě všechno spadne, všechny ty mrakodrapy
se sesunou na mě a zavalí mě na hotelové posteli, mrakodrapy vět
a slov, které jsem už nechtěla slyšet, chtěla jsem se jenom nechat
provanout novým světem a jeho čerstvým povětrím, SPRING AND
ALL –

chtěla jsem ze sebe nechat udělat hologram, novou podobu,
Czech Village, Moravian City, podobnou a přece ne, ale místo toho
jsou tady mrakodrapy vět a slov, menší a větší, růžové i sklobe-
tonové, mrakodrap věty JSI KRÁSNÁ, mrakodrap věty STRAŠNĚ
KRÁSNĚ VONÍŠ, pak mramorový mrakodrap MÁŠ KRÁSNÝ PRSA, za
ním obrovský rozsvícený mrakoškráb MÁŠ JI STRAŠNĚ KRÁSNOU,
a jeho dvojče STRAŠNĚ KRÁSNĚ CHUTNÁŠ, pak následuje Empire
State STRAŠNĚ RÁD DO TEBE ZAJÍŽDÍM a nakonec katedrála
v Ulmu (Pane odpusť) ŠOUSTAL BYCH TĚ POŘÁD,

a to je konec, svíjím se pod tím stádem mrakodrapů vztyčených z jednoho hlubokého hlasu v činžovním bytě, jak je to možné? jak se to může stát? *Láska je umělecké dílo a není mnoho lidí, kteří jsou ho schopni*, ach ovšem, svíjím se zalehnutá tím stádem mrakodrapů, plochá jako placka čápátí, kterou jedí nejchudší indické venkovanky.

Somehow

it seems to destroy us

Somehow

it seems as if we were destroyed

Plochá placka se vyplazí zpod tuny betonového slovního zdiva a doleze k hotelovému computeru, kde v doručené poště si přečte, že včera zemřel v Praze na ulici, ve dvě hodiny v noci, náhle a zcela sám, její přítel.

Ne muž, ne milenec, přítel.

Přítel – to je lepší než darované prase.

Šla jsem vedle do baru, kde nalívali whisky, a opila jsem se.

Skutečně jsou to sarkofágy. Když jdeš brzkým ránem, vítr v sobě nese mrtvolný, natáhlý puch rozkladu, jako by dole pod městem byla uchovávána obrovská mrtvola, bůhvíčeho, evropské civilizace, kultury, života – mrakodrapy tu stojí jako sarkofágy a paprsky je nasvěcují ostrým světlem, které říká: Nic neukryješ, stejně je nakonec všechno vidět, stejně nakonec všechno vyjde najevo. A někdy už na této zemi.

Puch a pach rozkladu; sladká navinulá vůně kanálu, tlejícího listí, mrtvé krysy, starého masa, plesnivého pečiva, navlhlé matrace. Kanál, říkám, ne čistírna. V kavárnách teče do kelímků hnědá hovnová břečka, které říkají káva. Celé je to obrovský sarkofág, kryt, který zakrývá zánik. Příčinliví lháři klouzají ulicemi rychle a agilně jako na kolečkových lyžích. Auta cvakají, klaksony se řítí, semafo-

ry svítí. Hrany a tvary jsou vykroužené a vystaffírované zánikem. V muzeu vystavují Rodinovy Slepce. Guvernér Penn pořád stojí na věži. Že ho to baví, stát tam a čumět dolů na auta. Guvernér Penn je čumil a oddává se čumendě.

*He entered the new world naked,
cold, uncertain of all
save that he entered. All about him
the cold, familiar wind –*

HE ENTERED THE NEW WORLD NAKED.

Vstoupil do nového světa nahý. A já mu teď můžu povyprávět svou americkou novosvětskou historku.

Celé je to totiž, rozumíš, o způsobu vnímání. V podstatě je to celé ilustrace Humeovy teorie o tom, jak člověk vnímá – jeho teorie „impressions“ a „ideas“, o které jsme se učili na fakultě.

Prostáčku, nepouštíš se trochu daleko? (Říkáme si navzájem prostáčku, je to pozůstatek jedné dávné debaty, kdy mi vysvětloval, že já jsem přece ten, kdo se vyzná, já opáčila, já a vyznat se? Kdepak, já jsem prostáček, tak to jsme dva, řekl jsi. A ovšem vypadáš trochu jako prostáček s těmi vlasy barvy špinavé slámy, s těma světlýma očima, po otci Rusín, s tím jemným a přece trochu potouchlým úsměvem, s tím neuvěřitelným množstvím historek, které z tebe padají jako na podzim hrušky máslovky, kam na to chodíš? a jakým vtípem to všechno natíráš? Historky všeho druhu, tuzemské i exotické, je to Ústí nad Labem, je to Amerika, je to děčínský zámek, jeho zdi pokálené ruskými vojáky v květnu roku 1945, je to děčínský výtah ve skále, kterým spolu jedeme, no řekni, kde jinde mají výtah ve skále? Je to celý milostný život českých spisovatelů, jak B.

přišel o panictví s učitelkou češtiny, D. na pionýrském táboře, F. se zachovalou pětatřicátnicí, pak se ovšem ukázalo, že je teplej; nebo jak P., známý bonviván, musel najmout za strašný prachy apartmá v petrohradském hotelu, aby si zašoustal se svou menstruuující milou – Kdybys to napsal! říkala jsem ti, kdybys to všecko napsal! No jo, ale KDE BYCH PAK ŽIL? opáčil jsi, často na tu větu myslím, kde vlastně žijeme...]

Samozřejmě že se nepouštím daleko. Navíc se do toho musí započítat skutečnost, že Středo západ je Středo západ, Midwest is Midwest, nejomezenější a nejtupější místo týchle země, a že midwestern brains jsou plný předsudků –

Midwestern brains jsou vlastně jenom předsudky, chceš říct

– nebo jsou jenom předsudky. Typický midwestern brain má na hlavě baseballovou čepici, v ruce lahváč, pač právě dosekal trávnick před domem, sedí tam na schodech, vedle sebe gun, a říká: Jestli mi právo nosit gun seberou, tak vezmu tuhle gun, pojedu do Washingtonu a ustřelím jim všem palice.

Takovýhle popis je ovšem typický příklad midwesternských předsudků

Takový popis je realita. Navíc jsou hrozně pomalí. Slow people. Slow midwestern brains.

Je vidět, že je to už od začátku typicky evropská konstrukce.

Nic jinýho taky Evropanovi nezbyvá, než aby si zkonstruoval řešení, s jehož pomocí to celé pochopí a dá mu to smysl. Takže od začátku: jsem v Cedar Rapids, Iowa, jsem celá naměkko, protože opouštím své krajany, opouštím Melvina a Carolyn a kupu jejich

děti a krojované dámy před muzeem, kolache a HOUBY DAYS vedle Masaryka a jsem v povznesené náladě, miluju svoje krajany –

Always beware your countrymen –

Cože?

To je úsloví, slyšel jsem ho dokonce takhle: Always beware your countrymen, even if they're Czechs.

Ne, to je špatně. Always beware midwestern brains. Takže jsem v povznesené náladě, sedím zase v autobusu a mířím ze Cedar Rapids do Kansas City a užívám si, jak autobus krájí krajinu, je to, jako by projížděl máslem, krájíme prostě celou tu obrovskou prostoru napůl a já při tom rozjímám nad svými úžasnými countrymen; a v tom rozjímání bus zastaví u nějakýho rest stopu, je to jakási benzinka s krámem, kolem nic, řidič – pozor, je bílej, první bílej řidič za celou dobu, co cestuju po Státech –

A ovšem už to tě mělo varovat –

a ovšem už to mě mělo varovat. Zkrátka bílej řidič řekl tak, že jsem mu rozuměla, že teď je dvacet minut přestávka, a já vylezla i s batohem velmi rychle z busu a zamířila velmi rychle k záchodu, v tom už jsem se vypracovala k dokonalosti, abych tam byla první nebo max druhá z celého autobusu. Tady se to vyplatilo, protože záchod – proč tomu mimochodem říkají RESTROOM a ne aspoň LAVATORY, když už ne TOILET nebo popravdě WATER CLOSET?

Pozůstatky puritánské minulosti. Již Otcové zakladatelé, Pilgrim Fathers, kteří vypluli z Plymouthu na lodi Mayflower, byli puritáni a to, že dopluli do Nové Anglie a že tam dokázali přezimovat – vydali

se tam těsně před zimním obdobím, čímž dokázali svoje příbuzenství s troglodyty –

(začínám se pořehtávat)

že dokázali přezimovat, byl v podstatě zázrak, způsobený především vůdčím duchem celé skupiny, kterým byl muž jménem John Carver – nebýt jeho, celý podnik by ztroskotal. Toho si celá komunita zvolila za starostu a pak si stanovila vlastní zákony, podle kterých se řídila, všichni to podepsali, teda kromě žen, nemůžeš počítat s tím, že by ženy měly tehdy hlasovací právo –

A součástí zákona byl zřejmě dovětek, že záchodům se říká restrooms, pokud tomu dobře rozumím.

Musíš mít smysl pro celek a pro ducha. Takže v celém tom puritánském duchu, který dal Americe její podobu, bylo nemyslitelné, aby se ta místnost jmenovala jinak.

Mohla se jmenovat třeba jenom MÍSTNOST.

Jako ROOM? Vidiš, to není špatný, ale zřejmě to bylo příliš všeobecné – příliš katolické. Bylo třeba to nějak omezit.

Restroom v tomhle rest stopu byl víc než omezený. Byl totiž jenom jeden, pro pány i dámy, což zatím nikde nenastalo –

Aha, a už to tě mělo varovat

A už to mě mělo varovat. Navíc byl celej nějakěj špinavej – a byly tam smetáky – prostě vypadal divně. Takže jsem tam jako první vlezla, první vylezla, a zamířila zase automaticky zpátky k busu

jako pokaždé – scénář byl stejný, vylízt z busu, pak do restroomu, vylízt z restroomu, vlízt do busu, prostě jsem nasadila naprosto minimalistickej cestovní režim instinktivně už od začátku, nikde jsem si nic nekupovala, v busu jsem jen tak uždibovala čokoládu a cherries a nuts, co jsem dostala ještě v Ohiu, a občas se napila club sody, aby to nikdo neviděl – nebyla jsem si jistá, jestli se vůbec může v busu dělat něco jinýho než sedět a dýchat.

Ale tehdy jsem cestou z restroomu uviděla lednici s pivama. A protože jsem byla, jak víš, v povznesené náladě skrze báječné fellow countrymen, i když bylo teprve odpoledne – zkrátka řekla jsem si, co takhle dát si pivo?

A to byl začátek konce.

A to byl začátek konce. Počkej, teď ti to musím namalovat, aby bylo jasný, co se tam vlastně odehrálo a proč je to celý o Humeově teorii vnímání. Takže tady byl vchod – vzadu se šlo do restroomu – vlevo vepředu vedle vchodu byla lednice, teda když se díváme jakoby zevnitř. Mezi lednicí a restroomem byl velkej regál, to je důležitý. Vpravo od lednice byla kasa, a vlevo od lednice se šlo dozadu k pultu, ten byl jakoby naproti kase, ale mezi tím stál ten velkej regál se zbožím. Takže já šla k pultu, pač jsem si nevšimla kasy, ale ještě předtím jsem měla dost velkej problém, jaký pivo si vybrat, pač tam měli jenom sety – soupravy po šesti, a to jsem nechtěla. Pak jsem tam ale našla takovou pěknou modrou plechovku – dost velkou, bylo to větší než naše piva, ale já jsem si vždycky navečer kupovala tuhle velkou plechovku, a už jsem se těšila, jak budu sedět v busu a pomalu slopat pivo a koukat, jak bus krájí krajinu –

Ach prostáčku, takovou rozkoš ti v puritánské zemi nemůžou dopřát

To mi hned vysvětlili. Byla tam holka – tak devatenáct, ne moc hezká, vypadala přiblbla a vysvětlila mi, že to pivo můžu vypít jenom tam v rest stopu, ale že si ho nemůžu vzít s sebou do autobusu, což mě samozřejmě nadzvedlo, protože nesnáším do sebe lámat piva rychle, teda pokud nemám zrovna hroznou žízeň, a rozhodně ne na povel, podle stupidního pravidla puritánský země. Tak jsem se rozhodla, že si místo toho dám čaj, a vzala jsem si kelímek, automat na čaj tam byl hned vedle. Jenže žádný čaj z automatu do kelímku netekl, tak jsem se zeptala holky, jestli je ten automat kaput, nebo jestli funguje, a ona řekla, že funguje. Tak jsem to zkusila znovu, jenže MNĚ nefungoval – mně často nefungují věci, který jiným lidem fungují. Takže mě to nepřekvapilo a znovu jsem se chtěla zeptat holky, co s tím, jenže – a teď to je důležitý – jsem to neudělala, pač byla ke mně obrácená zády, stála tam u zdi a něco dělala, snad něco krájela nebo co. Tak jsem se nasrala – žádný pivo, žádný čaj, fuck you – prostě jsem se fakt hodně nasrala, kelímek jsem nechala stát na pultu a strašně rychle jsem šla zpátky podél toho regálu k lednici s pivama, to pivo jsem tam vrazila zpátky – ještě k tomu do blbýho regálu, dala jsem ho mezi nějaký zelený plechovky, protože se mi nechtělo s tím manipulovat, a vyšla jsem z toho pitomýho dragstóru a šla do autobusu. Když jsem ušla pár metrů, volal na mě řidič – stál před vchodem a kouřil – jestli jsem si tam něco koupila, tak jsem mu řekla, že ne, a vlezla do busu. To je ale pořád jenom začátek.

Prostáčku, ty to bereš jako Homér bitvu u Ília

Dobře, tak já to zkrátím. Bude to jak ve filmu. Sedím v busu, záběr: přichází za mnou ta přiblblá holka z dragstóru – dovnitř do busu! – a ptá se mě, jestli jsem si tam u nich něco koupila. Odpovím, že ne. Další záběr, po pěti minutách: přichází za mnou do busu přiblblá holka z dragstóru a říká mi, abych zaplatila tu plechovku piva, kterou

jsem si od nich odnesla. Říkám, že jsem si žádnou plechovku piva neodnesla. Sedím dál v busu, už dávno dvacet minut na zastávku uplynulo, slyším, že černoši, co cestujou taky, stojí před busem a nadávají, že snad má přijet fízl či co, zvedám se tedy, opouštím bus a vcházím do dragstóru. Začne debata, která má několik účastníků: přiblblou holku, starší ženskou u kasy, mladšího kluka, co stojí vedle regálu. Všichni mi říkají, že jsem to pivo nevrátila zpátky a odnesla si ho do busu, já říkám, že jsem ho vrátila zpátky, oni říkají, že ne, že jsem totiž šla po druhý straně regálu – proto jsem ti to musela namalovat –, že jsem šla po druhý straně regálu, tudíž jsem ho ani vrátit nemohla. Já jim dokonce ukazuju, že je tam vrácený, že je tam modrý mezi zelenejma, ani to ale nikoho nepřesvědčí, midwestern brains.

Ani modrý mezi zelenejma? Bylo tam určitě, prostáčku?

Ani modrý mezi zelenejma. Vedle stojí řidič a kouká na to. Čeká se, až přijede kop, to je za pět minut, zastaví auto a vyleze z něho menší přičmoudlej fízl, asi Portorikán původem, a nejdřív si vyslechne mou story. Pak si vyslechne tři midwestern brains. Pak mi řekne, že mám three options: buď zaplatit dvě babky za pivo, nebo jít s ním do jailu. Třetí option jsem nepochopila. Řeknu mu znovu, že jsem nic nevzala a že může jít se mnou do busu prohledat mi batoh a cokoli, že tam nic nemám a on to může okamžitě zjistit. To ho ale nezajímá, zřejmě má svá nařízení, že do busu nesmí, vrtí hlavou a pak pronese historickou větu: I HAVE THREE WITNESSES, mám tři svědky. I have three witnesses! Vidím rudě, řeknu mu nicméně s nejvyšší důstojností, jaké jsem mocna, že jsem nedávno viděla film Twelve angry men a že svědkové jsou nespolehliví a nelze na nich založit řešení případu, nikdy, nelze na nich totiž založit nic, naskakují mi věty presokratiků, celý princip zdání, kolem kterého krouží řecká filosofie, Majin závoj Indů –

To jsi mu ale neřekla, nevytáhla jsi snad presokratiky a Majin závoj na midwestern brains

Ne, vytáhla jsem jen Twelve angry men

Nemyslíš si ale snad, že kdokoli z nich opravdu viděl Twelve angry men

To mě tehdy vůbec nenapadlo – napadli mě ti svědkové – a pak jsem se musela rozhodnout.

Pač jsi tady, tak jsi zaplatila.

Pač jsem tady a pač jsem potřebovala dojet včas do Kansas City za Waynem a pač jsem foreigner, zaplatila jsem mizerný dvě babky, ale měla jsem proslov. Řekla jsem jim, že poprvý platím za pivo, který jsem nevypila (což je určitě lež, pražští hospodští mě jistě mnohokrát natáhli, aniž bych to věděla), a že jsem writer – fakt jsem to řekla, řekla jsem, že jsem writer, a to já nikdy neříkám – a že jakožto writer o tomhle napíšu do našich novin, jak vypadá justice in the United States, a dala jsem tý starší babě něco přes ty dvě babky, ona mi chtěla dát nazpátek, tak jsem jí řekla, sorry, lady, ale od vás já nic nechci, a odešla jsem. V busu jsem sdělila jedinému bělochovi, co seděl za mnou a co se mi už předtím omlouval za to, co se děje, že jestli tohle je American justice, tak je mi jich líto, a on řekl, že tohle není American justice, a znovu se mi omlouval. Já řekla, že se mi nemusí omlouvat, jelikož on mi nic neudělal, ale on pravil, že se mi omlouvá za celou Ameriku. Za celou Ameriku!

Vidíš, to mně se nikdy nikdo neomlouval za celou Ameriku, máš ty ale štěstí, ukradne si pivo a ještě se jí pak dostane omluvy za celou Ameriku

Nech toho, všichni pak už jenom šprýmovali, kam jsem dala to pivo. Ale nejhorší bylo, že pak mi něco říkali ještě ti černoši – nevím přesně co, pač jim se nedá rozumět, ale nadávali na kopy a vypadalo to, že jsou na mý straně – a mně v tu chvíli došlo, kolikrát oni museli tohle zažít – něco někde zmizelo, černej je po ruce – nebo třeba ani nic nezmizelo, ale černej byl po ruce – na to nepotřebovali ani three witnesses – a obešel mě mráz a hrůza, American justice

Pořád jsem nepochopil, kde je v American justice David Hume, zatím došlo jen na presokratiky

Na Davida Humea došlo až potom, když se bus rozjel, opustil ten mizernej smradlavej zaprděnej rest stop a rozjel se směrem ke Kansasu. Já tam seděla úplně celá jako špinavá – i když jsem nic nevezala a oni byli lumpové, připadala jsem si, jako by mě poplivali – jako by na mě něco nakydali, nálepka zlodějka – thief – rozumíš, místo slopat si v klidu pivo a čumět na krajinu tohle – a neříkej, že to je puritánská Amerika

To jsou přesně důsledky puritánského založení Ameriky

Zkrátka jsem tam seděla a jako každý prostáček se snažila přijít na to, jak se to mohlo stát: jak oni si mohli tohle myslet – pač oni si byli tak absolutně jistý, že jsem tu plechovku nevrátila – a došla jsem k několika důvodům. Zaprvý jsem foreigner – Wayne mi pak říkal, že jsem možná byla úplně první živej foreigner, kterýho ti pitomci v rest stopu uprostřed Middlewestu viděli. A foreigners jsou vždycy divný a nedá se jim věřit a pravděpodobně i kradou – předsudek number one. Kromě toho jsem na ně byla moc rychlá, oni jsou prostě pomalí, takže můj pohyb nezaregistrovali – ta holka by ostatně jako svědek byla k ničemu, vždyť jsem říkala, že byla ke mně otočená zády. Navíc z důvodu, že někoho nevidím vracet plechovku piva,

nemůžu vysoudit, že ji opravdu nevrátil! To mě nadzvedlo. Ale ten David Hume – to je myslím skutečný vysvětlení. Oni totiž – a teď se mi nesměj – oni mě přece viděli poprvé vycházet z restroomu. Šla jsem z restroomu podél regálu, a pak jsem uviděla to pivo, což byla zápletka. A oni, jak mě uviděli, tak měli impression – prostě vněm, smyslový otisk mě v jejich mysli, jak jdu zezadu podél toho regálu. A pač mě potom neviděli jít předem, tak ten impression, ten vtisk, co tam měli zpředtím, si přeznačili jakožto otisk mého druhého odchodu, i když ten se odehrál jinak, a zkombinovali si z něho ideu – myšlenku mého nevrácení plechovky. Prostě ideu toho, že jsem ji odnesla. Chápeš to?

To je ale strašně evropská konstrukce, na to by žádněj midwestern brain nepřišel

Možná by na to nepřišel – taky mi to trvalo tak pětadvacet kilometrů, než jsem to vyfigurovala – ale podle mě to tak bylo. Oni si vytvořili tuhle ideu, a proto jí tak skálopevně věřili. Protože oni tomu tak věřili! Byli si tak jistí, že mají pravdu!

A pak, když jsi vytáhla Davida Humea, tak došlo i na Majin závoj

Na Majin závoj a na všechny tyhle věci. Protože my, vycvičení v řeckém světě zdání a smyslových zdajů, víme, že se nedá věřit ničemu z toho, co vidíš – slyšíš – hmatáš. Oči lžou. Uši lžou. Smysly jsou kompletní lháři. Otázka zní, čemu teda věřit? A to je propast, rozumíš, ale lidi v ní nežijou, oni žijou v sopce nad tou propastí

Na to nemůžu nic jinýho než říct ti cestovní autobusovou historku, abys naznala, že tobě se toho zas tolik nedělo.

Kurvadrát! Nařkli mě z toho, že jsem ukradla plechovku piva – mysleli si, že jsem takovej looser, že mi stojí za to krást plechovku piva za dvě babky – a zavolali na mě fízla!

Tím ovšem vystavili vizitku jen sami sobě.

To máš pravdu, jenomže tím si chleba nenamažu.

Tak poslouchej mou autobusovou historku. Stalo se to mému příteli Konradovi – on má za předky německý Židy, ale je to Američan a učí na univerzitě v Texasu anglickou literaturu, má za ženu malířku, co je asi o patnáct let starší než on, děti nemají a čas tráví tak, že si navzájem kupujou a dávají nahraný přednášky jiných univerzitních profesorů, a pak sedí spolu doma a poslouchají je – prostě takhle tráví Konrad se ženou čas. No a Konrad jede jednou na přednášku do jiného města, není to až tak daleko a chce ušetřit, tak neletí, ale jede busem. Bus se porouchá, je noc, naštěstí ale není zima, takže v busu se dá být, dokonce se ukáže, že nedaleko je nějaký vedlesilniční MacDonald, tak se tam někdo vypraví a zjistí, že mají otevřeno od pěti ráno, ale je teprve půl čtvrté. A teď si představ – u toho mekáče byly v autě dvě kurvy, a ty kurvy zjistily, že vedle zastavil bus plnej lidí, hlavně nadrženejch černochů. Co udělaly kurvy?

To je fakt dost nechutný a ty seš rasista.

To mi vyprávěl Konrad! Konrad seděl naštěstí až úplně vzadu. Kurvy to vzaly odpředu, každá jela jednu řadu, a zatímco Konradův soused se modlil, aby byly rychlý a aby došlo i na něho, Konrad se modlil, aby byly pomalý a aby už bylo pět.

Byl to hepáč, vid'?

No jasně. Když byly řadu před nima, padla pátá a otevřeli mekáč a Konrad byl zachráněnej. Ale teď si to celý představ – ten noční autobus – v něm ty kurvy, co to dělaj přede všema – pitomej MacDonalď jako záchrana a útočiště –

To je naprosto neskutečná historka.

No vidíš, že se ti toho zas tolik nedělo.

Jenomže nejhorší na tom je jedna věc a ty se mi teď budeš, prostáčku, hrozně smát. Já si to totiž vždycky představovala. Jako dospívající filoamerickéj teenager a i roky potom jsem si v zaprděný Olomouci představovala, jak se do tý Ameriky vážně dostanu. Viděla jsem se, jak tam stojím – sama! – uprostřed Middlewestu – nevím, proč to byl zrovna Middlewest, ale byl to Middlewest, taková plechová bouda uprostřed těch šilenejch nudnejch obilnejch rovin, a já se opírám zády o tu boudu, přehlížím tu rovinu – celej ten obrovskéj prostor, neskonale větší než naše stará, malá, do sebe zakroužená Evropa – prostě prostor, kterej celej nepřehlídneš a kde se fakt můžeš nadechnout. A tak tam stojím, opírám se o boudu, vítr mnou prochvívá, prochvívá tou boudou, a já piju plechovku piva. To byl můj sen o svobodě, to jsem si vysnila. Rozumíš? Můj sen o svobodě, a portorikánskéj kop.

(smích, dlouhý smích, už dlouho jsem tě neslyšela se takhle smát)

Vážně, prostáčku, ty seš jeden z mála lidí, co mě dokážou úplně rozesmát – koukni přece, jak seš hloupá – sny jsou od toho, aby se plnily, a kdyby sis tu plechovku fakt otevřela a vypila ji u té boudy, jak to mělo být a jak jsi to viděla v tom bdělým snu, žádnéj kop by nepřišel

Bum, a to mě nenapadlo, na to musím mít tebe, prostáčku, kterej jsi skončil na pražský ulici –

YOU ENTERED THE NEW WORLD NAKED.

Bohemian National Hall v New Yorku, na 73. street, je budova naprosto neskutečná. Je to malý mrakoškráb mezi ostatními malými a menšími mrakoškráby. Má sklep, kde jsou cely pro hosty, kterým se říká šatny, a má střechu, odkud je výhled na ostatní mrakoškrábové stádo, každý je jiný, jeden růžový, jeden černý, každý jinak vysoký, už neslyším mrakoškrábové věty, už na mě nepadají, slyším hučení ventilace a agregátů, které jsou na střeše, vypadají jako šedivé rakety a pohánějí celý tenhle dům, na střechu chodím snídat muffiny s kávou a večer tam chodím pít pivo z modré plechovky, vyjedu výtahem, který je prázdný, protože celý dům je prázdný, je víkend a já ho mám jen sama pro sebe, spící prázdný dům duchů, na jehož střeše mám ráno svou soukromou kavárnu a večer svou soukromou bierstube, neboť mé organizované sešněrované dny obědů večerů čajů káv smalltalks greattalks skončily a já mám konečně volno. Pojízďím tedy prázdným domem lesklým stříbrným výtahem z patra do patra – v jednom je knihovna instituce jménem The Bohemian Benevolent Literary Association, krajanského spolku, který tu kdysi provozoval, jak se dočtu na ceduli na zdi, dvě třídy pro děti, tělocvičnu, restauraci s českou kuchyní, ba dokonce i kuželnu a velkou halu pro sokolské plesy; to bylo ve zlatých dobách, kdy vedle na rohu stávala restaurace „Zlatá Praha“ a na dalším rohu restaurace „Lucerna“, všechno lze přesadit na nový kontinent, všechno, co jsme si přivezli s sebou... Sama knihovna je snůška knih českých i anglických, posbíraných tak, jak Hérakleitos popsal svět: hromada věcí náhodně rozházených... sedím tam v polstrovaném křesle, mám tu svou soukromou čítárnu, celý dům je tu k mé dispozici a otevírám namátkou knihu Démon teorie, zjišťuji, že pátá kapitola se jmenuje VĚTŠINA BÁSNÍ JE ŠPATNÁ. Většina básní je špatná, píše se v páté kapitole, ale jsou to básně. Ale jsou to básně! Bullshit, zvedám se a přecházím do velkého sálu vedle, ve kterém je obrazárna, ob-

razy ovšem nestojí za mnoho, jsou to amatérské mazanice, platí snad tedy taky VĚTŠINA OBRAZŮ JE ŠPATNÁ? Ale jsou to obrazy? Bullshit, vyjedu znovu nahoru na střechu, odkud s plechovkou piva v ruce pozoruju úchvatný obraz nočních nasvícených mrakoškrábů a pouličního ruchu, tenhle obraz je dobrý, do toho čichám a čenichám vůni velkoměsta mezi plechovými kavárenskými stolky za ustavičného hrčení agregátů, kolik peněz to muselo sežrat, než to dali do pořádku, a kolik peněz požírají každou minutu jenom ty agregáty, jak hučí, jak hrčí, to se mezi nimi protáčejí peníze, všechny ty bullshity jedou na peníze, od rána do rána, ustavičná hrkající fontána, jeden bullshit živí další bullshit. A kolik padne na služné služebních duchů, neboť celá budova musí být ustavičně hlídána, a taky je, černoši se střídají na recepci u vchodu, sedí tam a koukají na videa, nejspíš si pouštějí porňáče. Když se mě jeden z nich po ránu obligátně zeptá, jak se mám, odpovím popravdě, že mizerně, protože mi zničehonic umřel přítel a nevím, prostě vůbec nevím, co s tím – on pokývá hlavou, může být starý jako já, možná o trochu starší, řekne: „To znám, umřeli mi rodiče, pak umřel i bratr, potom sestra, a já jsem zůstal sám. A říkám si proč? Proč oni umřeli, a já jsem pořád tady, a zdravý? WHY ARE THEY DEAD, AND I'M STILL HERE, AND HEALTHY?“ A pak se podívá na mě a na mou fotku, co se promítá na zeď, mám tady přece čtení, jsem přece básník a mám čtení v New Yorku, řekne:

YOU'RE A POET, YOU HAVE THINGS TO DO.

Poezie míří přímo k srdci.

Kde najde

zboulovatelou touhu.

Popisy, opisy, zážitky, nálepky

z cest tam a zase zpátky –

V každém popisu

bydlí to, co v něm není

zahrnuto
předpoklad popisu
něco za něčím
slovo
nějaké já
*Já je gramatický konstrukt, kterému
nic reálného neodpovídá*

Ovšemže toto já má řadu věcí na práci: například dozvědět se den po svém příjezdu do New Yorku, že známý český spisovatel, jen o málo starší, byl ráno nalezen ve svém bytě mrtev. Zemřel v noci, zničehonic, ve spánku.

Stačí prostě jen ulehnout a už se neprobudit. Není žádná záruka probuzení: Hypnos a Thanatos, Spánek a Smrt jsou dvojčata a chovají se k sobě s družnou láskou, jeden přenechává své svěřence druhému. Je jedno, kde se to odehrává: pražská ulice, ostravský byt, všude volný přístup.

Všude volný přístup k flâneurství. Naštěstí. Jsem rozený flâneur: ze všeho nejradši jen tak chodím městem, nejlépe neznámým, pozoruju a okouním, občas si někde sednu a zase pozoruju a okouním. Jsou města, která jsou k flâneurství vhodnější než jiná – například být flâneurem ve městě Šternberku na Moravě po deváté hodině večerní znamená být bez práce. New York je ideální město pro flâneurství. A když je člověk obklopen Thanatem a Hypnem a mraky smrtících bdělých snů, jejich dalších bratří, takže nemůže vydržet ve sklepní kóji řečené šatna, kde na něho padá celý ten mrakoškráb, kde na něho padá celý svět jako mrtvola, tak mu nic jiného než sebrat se a vyrazit ven věnovat se flâneurství ani nezbyvá.

Určujícím zákonem života a světa je kontingence. Dá se tomu říkat náhoda, ale smysl je zřejmě hlubší: jsme vydáni všanc konkrétní časoprostorové vrženosti, neboť jsme sami časoprostorové bytosti. Kontingence umístění Bohemian National Hall mě vede nejdřív do

Central Parku, neboť ten je podle mapy blízko, jen pár ulic vedle, je jaro, slunečná sobota a Newyorčané vycházejí do svého oblíbeného parku uvnitř města a kamerují veverky, kamerují kachny na jezírku, kamerují dokonce i kvetoucí keře rododendronů, ano natáčejí na kameru bílý rododendron – vedle něj žlutý rododendron – pak růžový, vzrušující biják Central Parku –

– v Londýně, za půl roku, budu procházet Regents' Parkem, bude mi umírat sestra a já s touž pozorovací obsesí, s touž nutností hledět na jednotliviny, zaznamenávat jednotliviny, jen abych nemusela myslet na celek, abych jen byla v chodu jako hučící agregát na střeše českého mrakoškrábu v New York City, já dopředu naprogramovaný stroj těloduše, který velí v určitých chvílích, v bodajícím vzduchoprázdnu nemyslet na nic, ani na smrt, ani na člověka, jen pozorovat – OBSERVE PERPETUALLY! – budu bedlivě pozorovat a studovat jména růží v růžové zahradě, Queen Mary Garden v Regents' Parku v Londýně:

Britannia
Maria
Invincible (ta je purpurově rudá)
English Miss (dost ubohá a ošklivá)
Perestroika
Deep Secret
Polar Star
Yesterday
Lovely Lady
Remember Me
Nostalgia
Belle Epoque
Jubilee
Keep Smiling (hezká žlutá)

Savoy Hotel
Blessing
William Shakespeare
Commonwealth Glory (vysoká krémová)
Royal Filharmonia
Woods of Windsor
The Times
Cherry Brandy
Caroline Victoria
Perception

budu pozorovat čajově žlutou růži Perception, aby má percepce se zabývala jen jí a zahrnala zpřed mých očí obraz sestry na nemocniční posteli, jak svýma modrýma očima hledí na mě, jako by čekala nějakou odpověď, ona, vždycky tak výřečná, nemůže říct jediné slovo, nemůže se otočit než na jednu stranu a pohnout jednou nohou, protože druhá část těla už jí ochrnula, má hlavu plnou metastáz, ani v hlavě nemůže se pohnout a hledí na mě těma modrýma očima, jako by ode mě čekala odpověď na svoji otázku, na tu jednu ústřední otázku života a světa – modré oči nad růží Keep Smiling, modré oči v růži Blessing a Invincible –

*and the roses
had the look of flowers
that are looked at –
ovšemže Invincible, neporazíš nás, ty svině*

*The rose carried weight of love
but love is at end – of roses
It is at the edge of the petal
that love waits*

tady v růžové zahradě Regents' Parku anebo v Central Parku, kde hezký mladík vedle na lavičce si čte v jarním newyorském slunci knihu THE ANATOMY OF MELANCHOLY, o pět laviček dál hraje bílý jazzband, obklopen něco posluchači, bílí to ovšem nikdy nedokážou rozjet tak jako černí, ještě dál vztyčili stany a běží se běh na pomoc lidem s Parkinsonem,

Somebody dies every four minutes

in New York State –

To hell with you and your poetry

ale to je levný, to hell with you and your fucking wisecracks, takhle se nikam nedostanem, pač takhle nic neobstojí, nic, pro co člověk, ta bláhová bytost, chce být mlád a zdrav, nebo aspoň zdrav, když už ne mlád, ale napsat se to nedá, stejně jako se nedá napsat to, co bylo, ani to, co je, ale o to právě nejde, říká pediatr a rodiel dětí William Carlos Williams, protože vždycky všechno tvoříme nové a síla napsaného je jiná než síla nastalého, jsou na sebe nepřevoditelné. Snad ale mají společného jmenovatele v nějaké vyšší matematice, snad nakonec jde o to najít tvar, formu, ducha toho všeho, ano i ducha strašícího ve skříni a za skříní plnou dětských časopisů a dětských kostek a dámského prádla s Milencem lady Chatterleyové, tedy najít formu a tvar a barvy a vůně a chuť toho, co bude. A všechno se to promítá na plátno prosvícené smrtí, všude čenicháš nasládlý, štiplavý pach zániku,

to hell with you and your bonmots,

of death

the barber

the barber

talked to me,

mírím na roh Central Parku do MOMA: Museum of Modern Art.

V MOMA mají výstavu, která se jmenuje THE ARTIST IS PRESENT. ARTIST, Marina Abramovič, je skutečně PRESENT: má dlouhou

tmavěčervenou róbu, sedí u stolu uprostřed ohrazeného jasně červeně orámovaného čtverce, kolem čtverce posedávají postávají lidé – návštěvníci, celé je to kamerováno a ovšem hlídáno zřízenci, neboť do čtverce je jen jeden vchod mezi dvěma kamerami, u kterého stojí zvláště vyčleněný zřízenec a vpouští dovnitř jen občas a po jednom, protože místo u stolu naproti umělci jménem Marina Abramovič je jen jedno: jedna židle proti ní. Je-li židle volná, může kdokoli usednout a dívat se Marině do očí. Nesmí nic říct, ani začít skákat na stole nebo se věnovat posunčině: ten, kdo chce usednout naproti Marině, může jen sedět a dívat se jí do očí, taková jsou pravidla její přítomnosti, která nastavila ona. Každý den v týdnu vždy od 10.30 do 16.30, bez pauzy na jídlo, na pití, na restroom až do konce dubna, tohle je modern art, MOMA!

Avšak umělec je přítomen i jinak: zatímco ve druhém patře sedí umělec sám, tento konkrétní výron své časoprostorové vrženosti v danou chvíli a v daném čase, tato zhmotněná ilustrace kontingence, o dvě poschodí výš jsou kamerou i fotoaparátem zaznamenány dřívější kreace a kontingence tohoto umělce, této performerky, jedné z mnoha performerů. Co ovšem performují? Co to znamená performovat, lze to vůbec dělat bez masky, která se tu tak notoricky a exhibicionisticky odkládá, i maska oděvu a šatu, aby zbyla jen dobře nasazená maska exhibicionistické nahoty? Na výstavě ve čtvrtém patře stojí nahý živý americký mladík a nahá živá americká dívka proti sobě, mezi nimi je ponechán úzký prostor, kdo chce, může projít, beznadějně oblečený příchozí (co kdyby tu ale byli nazí příchozí?), a hrát hru na oblečenost a nahotu. Jiní dva lidé, on a ona, sedí zády k sobě, vlasy vpletené do sebe, takže se nemůžou pohnout. Ze všech stěn na nás a na ně ale hledí a vrhají se další podoby Mariny: film běží a Marina ukazuje ne Marinu, ale slova, performuje svoje slova, začne s jedním slovem, srbsky, pak řekne další, sedí a říká slovo za slovem, dokud ji nějaká napadají a dokud je s to mluvit, chvíli postojím, ale pak odcházím, co s jejími slovy?

co s jakýmikoli slovy, jež lze začít říkat a pak dál vrhat do prostoru, do vzduchu třeba celý den a večer, celý týden, celé zmrtvýchvstání –

O dva metry vedle v téže místnosti Marina ve filmu nemluví, jen křičí, co křičí, řve, zahodila slova a dělá pokus, jak dlouho vydrží ne říkat osamělá nezřetězená sirotčí slova, ale jak dlouho vydrží kontinuuálně řvát, no tak si řvi, odcházím do další místnosti. Mladá a nahá Marina, je úplně hubená a má krásný špičatý prsa, se na políčkách filmu rozbíhá z místa v místnosti proti bílé zdi, narazí do ní hrudí, vrací se zpět a pak zase znovu, podruhé a popáté a popadesáté obsedantně běží proti bílé zdi před zvědavýma očima černobílých přihlížejících, kolikrát se tohle ještě odehraje, bílá zeď a bílá prsa a černý klín? Na druhé straně místnosti Ulaj, její přítel a milenec, nahý stejně jako ona, stejně krásný a hubený a tmavovlasý v černobílém filmu se vrhá proti zdi, ale dva metry před zdí je pružný provaz, který Ulaje vždycky zastaví a odmrští zpátky, takže se ke zdi nedostane a musí se vrátit zpět, je to totéž a není to totéž jako s Marinou, ale to znám, a kolikrát se to už odehrálo, celá ta konkrétní na plátně vizualizovaná past lapenosti, vrženosti, vztahů a vtahů, jedna situace, do které jsi lapená jako hošík ke špalíčku a nemůžeš tam ani sem: *Nečesanej nemytej na špalíček přibitej* –

a jak se pak dostat ven z té pasti, jak přestat běžet proti té zdi, tomu provazu, jak nasadit oděv, sáhnout do kapsy pro jízdenku a jet a jít dál, kde dláždění klape vesele nebo aspoň užitečně, hlučně, plné zadostiučinění ze své přítomnosti pod obutýma nohama –

V další místnosti se promítají záběry žen, není to Marina ani žádná jiná performerka, tohle jsou ženy ze srbské vesnice, které chtějí rituálně přivolat déšť a úrodu, takže ve chvíli, kdy se spustí liják, opouštějí vesnici a tam na louce, daleko od mužů a dětí zvedají sukně, pod kterými nemají nic, a vystavují své nic dešti, mocnosti, která přinese úrodu. A na to už já, Marino, nehrám, klidně si natáčeje sebe, ale proč jsi natočila svoje susedky, co susedky, vždyť ty jsi kosmopolitka, ale svoje sestry, jak si za deště vyhrnují sukně

a ukazují svá mladá neholená, svá mladá holená, svá stará šedivá a pak už nešedivá vypelichaná ohanbí? Neukazovaly je přece tobě, ale dešti, tohle je podvod, Marina, je tedy podvod i zbytek budovy?

Další místnost je vytapetována obrazy Čínské zdi, po Čínské zdi jdou Marina a Uljaj, každý z jednoho konce proti sobě, je to jejich svatební cesta, jdou proto, aby si ve chvíli, kdy se setkají, konečně řekli: ANO.

Jenomže ve chvíli, kdy se oba setkají, řeknou NE

a to je konec,

dalo se snad čekat něco jiného od dvou performerů složených ze zdi, provazu, nahoty a obecnstva?

THE END.

But if it ends

the start is begun

Marina má ale ještě třetí formu přítomnosti v této budově, a to v knize. V řadě knih píše Marina o tom, jak její techniky soustředění vycházejí z technik buddhistických mnichů. Zároveň ale pořád dokola zdůrazňuje, že by to nikdy nedokázala dělat bez obecnstva – právě ono jí dává energii, to z něj čerpá energii ke všem svým performancím.

Vous voilà, buddhistický mnich uprostřed newyorské performance!

Udělá se mi špatně jako pokaždé, když přistihnu někoho u zásadního protimluvu, jdu na restroom a pak scházím patra dolů, v prvním patře ale neodolám a znovu pozoruju vznešeně vypadající lhářku v červené róbě, nějaká blondátá nevýrazná myš právě usedla naproti ní. WHAT'S THAT? ptá se návštěvnice vedle mě, služebný duch, je to černoch jako obvykle, jí začne vše objasňovat, zeptám se: A stane se někdy, že někdo vydrží dlouho? Třeba dvě hodiny, nebo půl dne?

YES, IT HAPPENED A COUPLE OF TIMES, A GUY CAME HERE AND SAT DOWN AND SPENT A WHOLE DAY HERE WHICH WASN'T FAIR, TO BE HONEST, TO THE OTHER VISITORS. THEY COULDN'T TRY THEIR CHANCE.

Which wasn't fair, it isn't fair, THE LIAR IS PRESENT, ale ovšem my všichni jsme LIARS, vycházím z MOMA a čenichám vůni POLISH SAUSAGES, které prodávají hned vedle, zcela jistě to nejsou POLISH SAUSAGES, ale NEWYORK SAUSAGES, sémantická otázka ovšem zní: co to znamená být v New Yorku A POLISH SAUSAGE?

*One by one
objects
are defined*

A POLISH SAUSAGE IS PRESENT.

Prší. Další den, kdy se k vlastnímu údivu probudím, protože přece stejně tak bych mohla uprostřed noci vydechnout naposled a už se znova nenadechnout, prší; a moci se znovu nadechnout v deštivém ránu není nic samozřejmého, ještě mnoho dalších dní na tomto i na jiném kontinentu budu usínat s tím, že se možná ráno neprobudím. Ne že se probudím jako veliký zelený had, ale že se neprobudím vůbec, protože není žádná záruka probuzení. Jeden den skončil, a další nemusí být. – Jak víme, že další den slunce zase vyjde? To, že to dělalo až dosud, neznamená nic. Indukce vypovídá jen o pravděpodobnosti, od rána do večera čirá nemíšená probabilita. A celý ten probabilní kontingent života je nasáklý smrtí jak hadra, v nasáklé hadře mi nezbyvá než vstát a jít v deštivém dnu pěstovat flâneuring do Metropolitního muzea. Tam by ovšem mohl pěstovat flâneuring i ten poslední vesnic celé roky, pozorovat pohyby egyptských zvířat na před sto lety obkreslených, falešných nástěnných malbách, sledovat boje oblud a hrochů na řeckých vázách, první truhlice ame-

rických osadníků prožrané myriádami generací červotočů, sledovat chování amerických rodinek a francouzských návštěvníků (ze všech stran tu zní francouzština), všech návštěvníků na místě, kde se láme chleba tohoto muzea, vedle sfingy posazené po straně starověkého chrámu, proč všichni pořád tak ujíždějí na starověku? proč na něm ujíždím já, celý roky? proč neujíždím na červotoči prožraných truhlách prvních osadníků, na procovsky vybavených salónech jejich následníků v dalších staletích, proč neujíždím na obrazu Ameriky jako polonahé ever-available female, kterou odhaluje zdvižením drapérie Amerigo Vespucci, v druhé ruce astroláb, zhmotnění své mužné evropské síly? –

Ujíždím na nich taky, ujíždím na Amerigově astrolábu i na posledním Indiánu z kmene Mikmaků, na kole kolesového parníku na Mississippi, ujíždím na všem kromě klasicismu, empiru a biedermeieru – ne, dokonale ujíždím na téhle sfinze, stojím vedle ní vedle chrámu a pozoruju příchozí skupinky, většinou to jsou skupinky, někdy dvojice. Skupinka nebo dvojice přijde, všichni se postaví před sfingu, zaujmou postoj, nasadí úsměv – PROČ SI MYSLÍ, ŽE SE MUSÍ SMÁT? –, zbylá osoba zmáčkne spoušť; když jsou jen dva a zbylá osoba není, rozhlídnou se kolem, uvidí mě, stojící dva metry vedle, zdvořile poprosí, zdali mohu zmáchnout spoušť, ochotně vyhovím, vezmu do ruky fotoaparát a vyfotím dvě zubící se osoby vedle sfingy nezubící se, ale oplývající archaickým úsměvem. Sfinga se musí smát, ale proč se musí smát oni? Aby se připodobnili sfinze? Stojím a nedokážu odejít, hraju s příchozími hru:

dojít ke sfinze,

uvědomit si, že je tu sfinga, ideální objekt na focení,

rozhodnout se, že budou fotit,

pokud jsou dva/dvě, použít nejbližší stojícího člověka, tj. mě.

THE SPHINX IS PRESENT.

Tak tu stojím už půl hodiny, tohle je báječný transhistorický flâneuring, ani v Central Parku by to nebylo lepší, objetí, póza a úsměv, však by se tak nesmáli, kdyby už neměli zuby!

Jen jedna žena se při focení neusmála, bylo jí kolem padesáti, jen tak tam stála a dívala se rovně před sebe, ovšem, vždycky nakonec přijde nějaké rozhřešení.

Oko se dívá a vidí
Ráj
opuštěný
kde na ohni z knih
se opíká had

Večer před odjezdem, už přestalo pršet, se dotrám na Brooklyn Bridge a pak do China Town (kde tady máte jakou Evropu?!) a pak jen tak chodím ulicemi a provozuji noční flâneuring, THE CITY NEVER SLEEPS, informují mě nápisy na všech boudách a budkách v každé ulici a je to pravda, tohle město nikdy nespí, říkají mu BIG APPLE, veliký jablko, nejspíš proto, že ofiko fruit tohoto státu je APPLE. Na oficiálních stránkách státu New York pro to najdeme vysvětlení: APPLES ARE SWEET AND CRISP. THEY COME IN MANY VARIETIES, SUCH AS GOLDEN DELICIOUS, MCINTOSH AND WINE-SAP. Proti tomu se nedá nic namítnout, stejně jako proti ženě jdoucí na chodníku proti mně podél billboardu LEARN ENGLISH a nesoucí žlutou plastickou tašku s červeným nápisem FOREVER. Ofiko zvířetem tohoto státu, co nikdy nespí, je bobr (BEAVERS BUILD DAMS ACROSS STREAMS BY PACKING MUD WITH THEIR LONG, FLAT TAILS, objasňují stránky), a ačkoli ofiko nápojem státu New York je mléko (MILK COMES FROM DAIRY COW. BUTTER, CHEESE AND ICE CREAM ARE MADE FROM MILK), jsou v Jablku na každém druhém rohu otevřeny nikoli mlékárny, ale obchody s alkoholem a hospody a restauranty a kromě toho nekonečné množství nehtových studií,

NAIL STUDIOS. V tu chvíli, tváří v tvář rozsvícenému nehtovému studiu v Jablku, jež je SWEET AND CRISP, mi v půl jedenácté v noci dochází můj omyl, kdepak dům prodávající hřebíky uprostřed Michiganu, ale osamocené nehtové studio kulturně vévodící zelené krajině, NAILS – a já jsem prostáček, gramatický konstrukt a tupý European brain, vždyť všechno vždycky pochopíme špatně –

*But if it ends
the start is begun
so that to engage roses
becomes a geometry*

Geometrie letištních hal, odjezdů a příjezdů, citu a pocitu

*From the petal's edge
a line starts*

Linie startu transatlantického letadla, protože se přece musím vrátit domů, k tomuto dvakrát zakrouženému opěradlu židle Thonet, o které se opírám, když toto píšu, do kulatého domácího života, letadlo roluje a poletíme přes noc, takže nebude nic vidět, jen narýsovaná geometrie citu a pocitu a konce a začátku, ach prostáčku, narýsovaná rána uprostřed hrudi, smutek hyne jenom větším smutkem, tak odcházejí mrtví, tak odcházejí živí: jeden přenechává místo druhému. A Mandelbrotovy fraktály bydlí neviditelné ve tmě noci, narýsované v příšeří svítání jako všechno, co je a co bude –

dokud letadlo nedoroluje na ranveji pražského letiště a já nevystoupím, nesestoupím dolů na šedý asfalt v jarním úsvitu,

I HAVE THINGS TO DO.

Sylva Fischerová
Evropa je jako židle Thonet,
Amerika je pravý úhel

Ilustrace na obálce Dahabian/Shutterstock.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 29. 11. 2019

ISBN 978-80-274-0308-0 (epub)
ISBN 978-80-274-0309-7 (pdf)
ISBN 978-80-274-0310-3 (prc)